

3 skyrius. Praktinis TBK taikymas konkrečiose šalyse

Rekomenduojama trukmė: 10 valandų kiekvienai šaliai

Aprašas: šiame skyriuje besimokantiems pateikiami konkrečių šalių – Rumunijos, Lietuvos, Graikijos, Ispanijos, Italijos ir Kipro – profiliai, visa informacija, kurią svarbu žinoti bendraujant su suaugusiais besimokančiais iš šių šalių ar šiose šalyse. Skyriuje pateikiama kultūriškai jautri ir naudinga informacija bei patarimai, kaip praktiškai pritaikyti tarpkultūrinę kompetenciją minėtose valstybėse.

Metodai: kiekvienai temai rekomenduojama naudoti įvairius metodus ir priemones. Pradėkite nuo apšilimui skirtos užduoties (citos ar klausimai diskusijai), padėsiančios pristatyti temos kontekstą ir patikrinti jau turimas besimokančių žinias apie tą konkrečią temą. Pagrindinis turinys pateikiamas tekstu, diagramomis ir iliustracijomis. Rekomenduojame klausimus pagrindinio turinio dalių supratimui įtvirtinti ir refleksijai. Toliau pateikiami ir klausimai diskusijai. Kiekvienos temos pabaigoje yra nuorodų į papildomą medžiagą, šaltinius, vaizdo įrašus. Jie galėtų būti naudojami atsižvelgiant į suaugusiųjų švietėjų poreikius. Pateikti ištekliai yra tik rekomendacija. Andragogai raginami papildyti šią medžiagą savais šaltiniais ir papildoma informacija.

Skyriaus pabaigoje besimokantieji gali atsakyti į įsivertinimui skirtus klausimus, kad apmąstytų pažangą ir geriau suprastų dalyko medžiagą.

Praktinis TBK taikymas Rumunijoje

Šiame poskyryje trumpai pristatome Rumuniją ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Rumunijos suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote savo šalį užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Ką žmonės dažniausiai žino apie Rumuniją?

Aptarkite šias citatas ir atsiliepinkite:

Ką kai kurie Rumunijos lankytojai (vienas iš jų yra princas Charlesas) mano apie šalį.

Aš labai laikiu kada nors ateityje grįžti į Rumuniją, šalį, kuri mano širdyje užima tokią ypatingą vietą! (Princas Charlesas)

Jeremis Clarksonas apibūdino Transfagarasano greitkelį Rumunijoje kaip „geriausią kelią pasaulyje“.

Rumunija kitokia... Jaučiu kitokį jausmą, kurį sunku apsaityti: daug komunistinio režimo paliktų pėdsakų, gotikinė architektūra, senoji lotynų kalba, kitokia virtuvė. Jaučiausi taip, lyg šios kultūros šaknys būtų užsimezgosios tokioje vietoje, kokioje niekada nebuvau ir apie kurią nieko nežinau. (Ernie, Aliaska)

Maramurešas – linksmas kraštas su linksmomis žmonėmis ir gyvomis spalvomis; net jų kapinės linksmos ir spalvingos! (neprisistatęs turist)

Negaliu sakyti, kad prieš atvykdamas į Rumuniją buvau susidariusi neigiamą įspūdį apie tą šalį, bet tiesiog nežinojau, kad ten tiek daug gražio. Man be galo patiko gausybė skanių vaisių ir daržovių, kurie yra ir neįtikėtina pigūs! (Becky, JK)

Drakula yra importuotas vampyras. Tiesą sakant, Drakula yra Vladas Tepesas, skerdėjas, Rumunijos nacionalinis herojus! (neprisistatęs turist)

Būdamas Rumunijoje jaučiausi kaip namie, apsuptas nuostabių žmonių, kurie pavertė mano apsilankymą įsimintina patirtimi; nenuostabu, kad man buvo sunku su jais išsiskirti! (Matthew, Australija)

Šaltinis:

<https://travelmakertours.com/tour/transfagarasan-medieval-city-sibiu-tour>

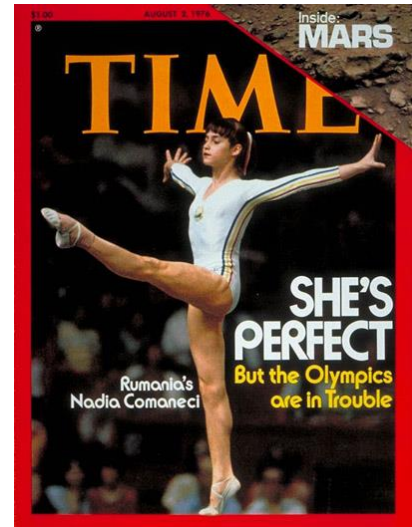

Šaltinis: [Libertatea.ro/Cimitirul Vesel din Săpâta](http://libertatea.ro/Cimitirul-Vesel-din-Săpâta)

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ką žinote apie Drakulą? Ar Rumunijos istorijoje buvo tikra istorinė asmenybė, įkvėpusi Stokerį?
Nadia Comaneci, Drakula ir Ceausescu yra trys su Rumunija susiję dalykai, kuriuos žino visi. Ką apie juos žinote jūs?
Koks yra didžiausias pastatas Rumunijoje?
Kodėl Nadia Comaneci tokia garsi?
Kuri Europos dalis yra „jauniausia“?

Šaltinis: <http://www.istorie-pe-scurt.ro/patru-romance-care-au-facut-istorie-in-lume/nadia-comaneci-revista-time/>

▣ Papildomi šaltiniai

Dunojaus delta – Rumunijos gamtos stebuklas <https://travelandkeepfit.com/en/2018/10/10/the-danube-delta-the-natural-wonder-of-romania>
Drakulos legenda <http://romaniatourism.com/dracula-legend.html>
Ar žinojote? <http://romaniatourism.com/did-you-know.html>
Puikus miestas Bukareštas <https://www.romania-insider.com/bucharest-great-city-remote-working>
Nadia Comănechi https://en.wikipedia.org/wiki/Nadia_Com%C4%83neci
Nicolae Ceaușescu https://en.wikipedia.org/wiki/Nicolae_Ceau%C8%99escu
Parlamento rūmai https://en.wikipedia.org/wiki/Palace_of_the_Parliament
„Aukščiausia pavara“ Transfagarasano greitkelyje <https://www.youtube.com/watch?v=ZCd7A-BD02c>
Bukareštas: 2-as pagal dydį pastatas pasaulyje <https://www.youtube.com/watch?v=Md7yHqBwkv0>
10 lankytinų vietų Rumunijoje <https://www.youtube.com/watch?v=wxyhpDww1eY>

▣ Trumpai apie šalį

Geografija ir pagrindinės vietos

Rumunija yra pietryčių Europoje, pusiaukelėje tarp pusiaujo ir šiaurės ašigalio. Rumunija yra dvylikta pagal dydį Europos šalis. Jos žemė beveik tolygiai dalina kalnai, kalvos ir lygumos.

Karpatų kalnai Rumunijoje driekiasi beveik 1 000 km ir yra arkos formos. Iš jų atsiveria kraštovaizdžiai, tinkami laiptoti, eiti į žygius pėsčiomis, važiuoti dviračiu ar plaukti plaustu. Klimatas vidutinių platumų, su keturiais skirtingais metų laikais.

Šaltinis: <http://www.hartaromanieionline.ro/>

Rumunija turi daug gamtos išteklių: derlingos žemės žemės ūkiui, ganyklų gyvuliams, miškų, naftos atsargų ir retųjų metalų. Daugybė upių aprūpina hidroelektrines, o Juodosios jūros pakrantė yra ir uostų, ir kurortų vieta. 98 proc. šalies upių teka iš Karpatų. Kalnų viršūnėse esantys upeliai įspūdingi, juose daugybė tarpeklių, urvų ir prarajų. Dunojus yra ilgiausia upė ir sudaro pietinę sieną su Serbija, Bulgarija ir Ukraina. Upė puoselėja jauniausią žemyninę dalį – Dunojaus deltą, kurioje yra didžiausias pasaulyje nendrynas, auga retos augalų veislės, gyvena retos gyvūnų rūšys, įskaitant ir nykstančias. Rumunijoje yra apie 3 500 įvairių tipų ežerų: ledyninių, vulkaninių, dirbtinių ir lagūnų.

Šaltinis: <https://www.helloholidays.ro/blog/cele-mai-frumoase-lacuri-din-romania>

Ypatingos vietos

Geležies vartai – siauriausia Dunojaus vieta tarp Karpatų ir Balkanų.

Šaltinis: https://www.theepochtimes.com/sailing-through-the-danubes-iron-gates_3075706.html

3 500 metų senumo Scărișoara ledynas, **antras pagal dydį požeminis ledynas Europoje.**

Šaltinis: <http://www.romanianmonasteries.org/ro/romania/pestera-scarisoara>

Dunojaus delta – UNESCO biosferos rezervatas, laukinės gamtos rojus.

Šaltinis: <https://discoverdobrogea.ro/in-delta-dunarii-este-o-atmosfera-magica-si-linistita-acum>

Bigār krioklys – neįprastas, jame vanduo krinta mažytėmis siauromis srovelėmis.

Šaltinis: <https://aventurainromania.ro/cascada-bigar>

▣ Papildomi šaltiniai

Rumunijos geografija <http://romaniatourism.com/geography.html>

Rumunijos žemė <https://www.britannica.com/place/Romania/Land>

Rumunijos geografija https://en.wikipedia.org/wiki/Geography_of_Romania

Karpatų kalnai <http://romaniatourism.com/the-carpathian-mountains.html>

Dunojaus delta <http://romaniatourism.com/danube-delta.html>

Istorija

Rumunijos istorija nebuvo tokia idiliškai taiki, kaip jos gamtovaizdis. Per šimtmečius į šalį veržėsi įvairūs migruojantys žmonės. Pirmieji gyventojai buvo dakai. Juos užkariavo romėnai, romanizavę šalį ir primetę savą kalbą, įstatymus bei papročius. Ištisus šimtmečius Rumunija buvo padalyta į tris provincijas: Valachiją, Moldovą ir Transilvaniją. Valakija ir Moldova kovojo už savo nepriklausomybę prieš Osmanų imperiją. Transilvanija buvo Austrijos-Vengrijos valdžioje.

Šiuolaikinė Rumunija formavosi dviem etapais. Pirmasis etapas – 1859 m. įvykusi Valakijos ir Moldovos sąjunga.

Naujoji valstybė, oficialiai vadinama Rumunija nuo 1866 m., nepriklausomybę nuo Osmanų imperijos įgijo 1877 m. Kitas žingsnis šiuolaikinės Rumunijos link buvo 1918 m., kai prie Rumunijos prisijungė Transilvanija.

Rumunijos, kaip komunistinės šalies, istorija po Antrojo pasaulinio karo yra labiausiai žinoma dėl buvusio diktatoriaus Nicolae Ceausescu.

1989 m. gruodį nacionalinis sukilimas nuvertė jį ir komunistinis režimas Rumunijoje staiga žlugo. Tada šalis susidūrė su sunkiu perėjimu nuo komunizmo prie demokratijos ir rinkos ekonomikos.

1991 m. Konstitucija atkūrė Rumuniją kaip respubliką su daugiapartinė sistema, rinkos ekonomika ir asmens teisėmis į žodžio laisvę, religiją ir privačią nuosavybę.

Rumunija įstojo į NATO 2004 m., o į ES – 2007 m. Istoriją dažnai iliustruoja mūsų tradicijos, papročiai ir architektūra / paminklai, kai kurie iš jų tapo UNESCO PASAULIO PAVELDO dalimi. Tokių vietų Rumunijoje iš viso aštuonios.

Aštuoni išorėje ištaipyti vienuolynai

Šaltinis: <http://newsdiaspora.ro/2015/06/06/cele-7-minuni-ale-romaniei-manastirile-pictate-din-moldova/>

Aštuonios medinės Maramurešo bažnyčios

Šaltinis: <https://doxologia.ro/viata-bisericii/documentar/bisericile-de-lemn-ale-moldovei>

Sigišoaros miesto istorinis centras

Šaltinis: <https://patrimoni.ro/monumente-istorice/lista-patrimoniului-mondial-unesco/17-monumente-istorice/unesco/93-centrul-istoric-sighisoara>

Sarmizegetusa Regia - Discul solar și Sanctuarul circular

Šaltinis: <https://www.imperialtransilvania.com/ro/2020/11/21/citeste-stirea/arqomenti/places-of-interest-1/articolo/cetatea-sarmizegetusa-semne-de-civilizatie-avansata-de-acum-2000-ani.html>

Virtuvė

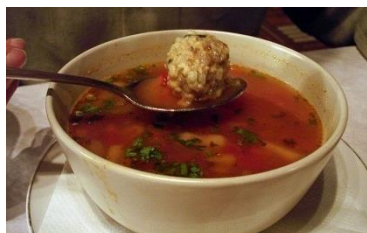
Rumunijos virtuvei daugiausia įtakos turėjo Balkanų, Vokietijos, Vengrijos ir Prancūzijos kultūros. Pagrindinės sudedamosios dalys yra mėsa (kiauliena), grūdai (kviečiai ir kukurūzai), daržovės, vaisiai ir pieno produktai. Rumunai valgo daug sriubos (rūgščioji sriuba: *ciorba*, *bors*), keptos mėsos (kiaulienos, vištienos ir jautienos / veršienos) arba troškintos mėsos (*tocana*) su bulvėmis, grybais, pupelėmis ir kopūstais. Rumuniškas maistas dažnai gardinamas žolelėmis, česnakais, svogūnais ir prieskoniais. *Mamaliga* su sūriu ir grietine yra labai populiarūs. Pusryčiai dažniausiai būna sūrūs: kiaušiniai ir sumuštiniai su sviestu, kumpiu ar sūriu, kartais uogiene ar medumi kartu su juoda turkiška kava, pienu ar arbata. Sočiausiai valgoma ankstyvą popietę – du pagrindiniai patiekalai, pirmasis dažniausiai yra sriuba. Pagrindiniai patiekalai įprastai gaminami iš mėsos, pavyzdžiui, *tocana* – kiaulienos troškinytis, pagardintas česnakais ir svogūnais. Žuvies patiekalai būdingi Dunojaus deltos regionui. Kiti populiarūs patiekalai yra *sarmale* ir *mamaliga* (*polenta*) su sūriu ir kiaušiniiais. Daržovės gali būti pagrindinis patiekalas (pupelės, kopūstai, baklažanai arba grybai) arba patiekiamos kaip garnyras. Tipiški desertai yra *plăcinte*, sūrūs arba saldūs pyragai, arba *papanasi* – spurgos su uogiene ir grietine. Vietiniai vynai yra labai geri ir plačiai vartojami; daug mažų vynuogynų pastaraisiais metais pradėjo pelnyti tarptautinę šlovę. Rumunija yra devinta didžiausia vyno gamintoja pasaulyje, turinti labai geros kokybės vynu. Populiarus yra ir stiprusis slyvų brendis *Țuca* ir *pălinca*, taip pat alus ir gaivieji gėrimai.

Mititei dešrelės – keptos, pagardintos česnakais, yra įprastas užkandis.

Sarmale – ryžiais ir mėsa įdaryti kopūstų lapai bei *mamaliga* (*polenta*). "Kiekvienas kąsnis tarsi gabalėlis dangaus".

Ciorba – įvairios rūgščios sriubos. Puikiai tinka sušilti lietingą dieną.

Vietinis sūris. Labai išskirtinio skonio medžio žievės sūris (brânza de coșuleț).

Papanash – keptas arba virtas spurgos formos apkepas, įdarytas minkštu sūriu, puoštas uogomis ir grietine.

Salata de vinete – baklažanų užtepėlė

Tipiškas Transilvanijos desertas – vengrų kilmės **Cozonac secuiesc**.

Šaltinis: <https://ro.wikipedia.org/wiki>

▣ Papildomi šaltiniai

Rumunų maistas ir vynas <http://romaniatourism.com/romanian-food-wine.html>

Velykos Rumunijoje: tradicijos ir maistas <https://travelmakertours.com/easter-in-romania-traditions-food-fun-facts-and-more/>

10 tradicinių patiekalų <https://boutiqueromania.com/romanian-food-10-traditional-dishes-you-should-try/>

Kasdienio gyvenimo specifika

Daugumos rumunų darbo diena trunka 8 valandas. Savaitgalius jie leidžia ilsėdamiesi namuose su šeimomis, ilgai valgydami su draugais (nuo 14 iki 19 val.), kalbėdami, skųsdamiesi politika, žiūrėdami televizorių (yra daug Rumunijos privačių ir nacionalinių televizijos kanalų) arba važiuoja į kaimą, kalnus ar pajūrį. Rumunai mėgsta linksmintis ir vertina humorą. Sekmadieniai yra itin darbingos dienos restoranų, barų ir parduotuvių personalui. Parkai taip pat pilni žmonių, ypač šeimų su vaikais.

Svečiai iš užsienio mano, kad rumunai yra šilti, draugiški ir svetingi. Kad ir kur eitum, sutiksi rumunus, norinčius padėti, nors gal ir nemoka užsienio kalbos. Dauguma jaunuolių kalba angliškai ir yra linkę ją vartoti net tada, kai pašnekovas moka rumunų kalbą. Paradoksalu, tačiau užsieniečiams būna sunku praktikuoti rumunų kalbą lankantis Rumunijoje (nebent jie to reikalauja).

Šaltinis:
<https://www.lapensiuni.ro/ro/extra/ovale-incondeiate---o-traditie-straveche-romaneasca-163>

Gatvės ir smurtiniai nusikaltimai kasdienėje visuomenėje vos matomi. Rumunai mėgsta vairuoti, todėl vienintelė pavojinga viešnagės dalis gali būti judrios gatvės kirtimas. Rumunija turi daugiausia prekybos centrų Rytų Europoje su šimtais parduotuvių, kavinių, restoranų ir kino teatrų.

Dėl istorinės praeities Rumunijos kultūra yra turtinga ir gausi tradicijų. Rumunija yra viena religingiausių Europos šalių, dauguma gyventojų laiko save stačiatikiais. Svarbiausios šventės yra Velykos ir Kalėdos, suteikiančios galimybių šeimoms susitikti.

Rumunai išsaugojo daug tradicijų, pavyzdžiui, Mąrtišor (pirmosios pavasario dienos) šventę. Šia švente pažymima pavasario pradžia. Vyrų moterims dovanoja raudonai baltais kaspinėliais perrištas dovanas.

▣ Papildomi šaltiniai

Viduramžių miestai <http://romaniatourism.com/medieval-towns.html>
Pasaulio paveldo sąrašas <http://whc.unesco.org/en/statesparties/RO>
Ištapyti vienuolynai <http://romaniatourism.com/painted-monasteries.html>
Tradiciniai kaimai <http://romaniatourism.com/traditional-villages.html>
Pasaulio paveldo objektai <http://romaniatourism.com/world-heritage-sites.html>
Rumunijos kultūra ir gyvenimo būdas <https://blog.whitemountain.ro/2014/08/romanian-culture-and-lifestyle>
Rumunijos kultūra ir gyvenimo būdas <https://www.rocaply.com/study-in-romania/about-romania/romania-lifestyle-and-culture.html>
Kasdienis gyvenimas ir socialiniai įpročiai <https://www.britannica.com/place/Romania/Daily-life-and-social-customs>
12 tradicijų, kurias gali suprasti tik rumunai <https://theculturetrip.com/europe/romania/articles/12-traditions-only-romanians-can-understand/>
Folkloras <http://romaniatourism.com/traditions-folklore.html>
Rumuniškas gyvenimo būdas <https://www.youtube.com/watch?v=saqPKNrx5SQ>

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kas jus labiausiai nustebino Rumunijos geografijoje?
Ar yra kokių nors kitų vietų Rumunijoje, kurias, jūsų nuomone, verta aplankyti?
Kokia Rumunijos politinė sistema?
Kokios kultūros padarė įtaką Rumunijai?
Ar radote bendrų bruožų tarp savo ir rumuniškų tradicijų bei papročių?
Ar yra kokia nors įdomi tradicija, kurios dalimi norėtumėte tapti?
Kuo rumunų gyvenimo būdas skiriasi nuo jūsų? Ar yra kas nors bendro?

Ar rumunai draugiški?

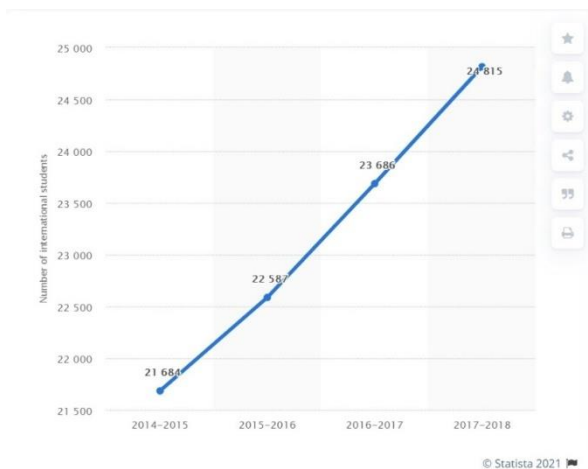
Kaip apibūdintumėte rumunų virtuvę? Ar ji panaši į jūsų?

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kur ir kaip tai vyksta?

Daugelis jaunų rumunų renkasi studijas užsienyje, bet vis daugiau užsienio studentų atvyksta studijuoti Rumunijos universitetuose. Įstojusiu tarptautinių studentų skaičius išaugo ir 2018 m. siekė daugiau nei 25 000, palyginti su mažiau nei 14 000 2010 m. Maždaug trys ketvirtadaliai tarptautinių studentų yra ne iš ES šalių, daugiausia iš Artimųjų Rytų šalių (Izraelio, Sirijos, Jordanijos, Libano, Palestinos, Irano), taip pat Tuniso ir Maroko. Daugiausia ES studentų Rumunijos universitetuose yra iš Prancūzijos ir Vokietijos. Programų ir fakultetų pasiūlą pajvairina užsienio kalbomis dėstomi kursai. Dauguma tarptautinių studentų, daugiau nei 70 proc., studijuoja medicinos, farmacijos ir odontologijos fakultetuose. Jie renkasi Rumuniją dėl mažesnės studijų kainos, gero klimato, skanaus maisto ir konkurencingų edukacinių programų, daugelis kurių vyksta anglų arba prancūzų kalbomis. Įgyta kvalifikacija pripažįstama tarptautiniu mastu. Kai kurie baigę studijas nusprendžia likti Rumunijoje.

Rumunijos aukštasis mokslas visada buvo atviras tarptautiniams studentams, todėl net ir komunistinio režimo laikais vyko mainai tarp Rumunijos ir partnerių šalių, daug studentų iš Azijos ir Afrikos šalių studijavo Rumunijoje. Jau tada įstojusiu užsienio studentų skaičius sudarė 10 proc. visų studentų. Devintajame dešimtmetyje Rumunija buvo tarp 15 pirmųjų akademinių paslaugų tarptautiniams studentams teikėjų. Naujausiuose Rumunijos universitetų politiką reglamentuojančiuose dokumentuose pabrėžiama, kad reikia priimti kuo daugiau užsienio studentų dėl ekonominių ir kultūrinių priežasčių.

Tarptautinių studentų, įstojusiu į bakalauro studijų programas
 Rumunijoje, skaičius 2014–2018 m. Šaltinis:

<https://www.statista.com/statistics/1098620/international-students-romania>

Kitos edukacinės programos ir projektai

Generalinės Rumunijos imigracijos inspekcijos duomenimis, 2019 m. šalyje buvo 84 228 imigrantai, turintys teisę likti Rumunijoje. Dauguma jų iš Moldovos, Turkijos ir Kinijos. Jie atvyko dėl darbo, šeimos ar studijų. Per tą patį laikotarpį buvo išduota 29 800 darbo leidimų, daugiausia Vietnamo, Nepalo, Indijos ir Turkijos piliečiams. 2019 m. Rumunija gavo 2 592 prieglobsčio prašymus iš Sirijos, Irako, Afganistano ir Alžyro piliečių. Pabėgėliai dalyvavo

vyriausybines integracijos programose, taip pat įvairiose kitose programose, kurias vykdo nevyriausybines organizacijos, finansuojamos iš ES Prieiglosčio, migracijos ir integracijos fondo. Kai kuriuose projektuose buvo teikiamos socialinės, psichologinės, švietimo, socialinės pagalbos ir konsultavimo paslaugos. Visos programos skirtos žemos kvalifikacijos imigrantams ir padeda jiems patekti į darbo rinką. Programomis siekiama palengvinti jų integraciją į Rumunijos visuomenę, teikiant nemokamus rumunų kalbos kursus ir kalbinius, tarpkultūrinius bei edukacinius seminarus, pritaikytus pagal paramos gavėjų (suaugusiųjų ir vaikų) poreikius.

▣ Papildomi šaltiniai

2019 metų statistiniai duomenys apie imigrantus ir pabėgėlius Rumunijoje <https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/2019-statistical-data-on-migrants-and-refugees-in-romania>

Tiltas trečiųjų šalių piliečių integracijai Rumunijoje <https://ec.europa.eu/migrant-integration/intpract/my-place-multifunctional-cultural-centre-a-bridge-for-tcn-integration-in-romania>

Kur studijuoti Rumunijoje <https://www.topuniversities.com/where-to-study/europe/romania/guide>

Požiūris į daugiakultūriškumą

Rumunijoje kartu su rumunais gyvena ir kitos etninės bendruomenės (vengrų, romų, vokiečių, turkų, graikų, ukrainiečių), turinčios specifinę kultūrą, savą kalbą ir religines tradicijas. Regionai, kuriuose etninė įvairovė didžiausia, yra Transilvanija, Banatas, Bukovina ir Dobrudža, o mažiausia – Oltenijoje ir Moldovoje. Visos etninės bendruomenės gali laisvai organizuoti politiką, socialinę raidą ir žiniasklaidą, o švietimo reformos padėjo pagerinti mokymąsi mažumų kalbomis. Romų mažumai priklausančių Rumunijos piliečių įtrauktis strategijoje 2012–2020 m., priimtoje 2015 m., nustatyti tikslai pagrindinėse švietimo, užimtumo, sveikatos ir būsto srityse, taip pat kalbama apie romų kultūros skatinimą ir apsaugą bei dalyvavimą visuomeniniame ir politiniame gyvenime.

Ekspertai ir istorikai dažnai teigia, kad Rumunija nebuvo stipri regioninio daugiakultūriškumo pagalbininkė ir tarpininkė, nors ir netrukde jam; jos svarbiausias prioritetas buvo maksimaliai padidinti sanglaudą nacionaliniu lygiu.

Kalbant apie rumunų požiūrį į neseniai į Europą atvykusius imigrantus ir galimybę jiems atvykti į Rumuniją, 65 proc. respondentų sutinka, kad Rumunija turėtų priimti tam tikrą skaičių imigrantų (pagal IRES.com.ro). Vyresnioji karta yra santūri, kai kalbama apie pabėgėlius ir prieglobsčio prašytojus, tačiau jų nuostatos keičiasi susitikus tuos žmones asmeniškai. Jaunimas ir žmonės iš skirtingų vietovių (pvz., Timišoaros ar Klužo) įprastai yra atviri. Rumunai mano, kad „dauguma tarptautinių studentų susilieja su Rumunijos studentais ir jaučiasi integruoti. Jie laukiami Rumunijoje. Jiems lengva prisitaikyti ir būti konkurencingiems, o kai kurie mokosi ir kalbos“.

▣ Papildomi šaltiniai

Imigrantų krizė Europoje – visuomenės požiūris į rumunus <http://www.ires.com.ro/articol/304/criza-imigranilor-in-europa---percep%C8%9Bii-publice-ale-romanilor>

Daugiakultūriškumas postkolonijinėse ir pokomunistinėse šalyse. Indijos ir Rumunijos atvejai <http://www.synergy.ase.ro/issues/2015-vol11-no-2/17-Marinescu.pdf>

▣ Rumunų kalba

Valstybinė kalba

Oficiali kalba yra rumunų, kuria kalba maždaug 89 proc. gyventojų. Kalba susiformavo tarp tautų, kalbančių slavų ir vengrų kalbomis. Jai įtakos turėjo istorinė raida (kontaktai su turkais, graikais ir vokiečiais). Vengriškai kalba apie 7 proc. gyventojų, daugiausia Transilvanijoje. Ten taip pat yra vokiškai kalbančių gyventojų – apie 1,5 proc. Kitos kalbos, ypač vartojamos rytinėje ir pietrytinėje šalies dalyse, yra turkų, graikų ir rusų.

Rumunų kalba yra gimtoji maždaug 24–26 mln. žmonių, visų pirma Rumunijoje ir Moldovos Respublikoje. Ji yra viena oficialių Europos Sąjungos kalbų. Pasaulyje yra apie 30–34 mln. žmonių, mokančių rumuniškai. Rumunų kalba šalyje neturi dialektų; ji panaši visoje šalyje, yra tik nedideli tarties skirtumai, kurie netrukdo suprasti. Rumunų mažumos gyvena Serbijoje, Ukrainoje ir Vengrijoje. Didelės imigrantų bendruomenės taip pat yra Italijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje ir Portugalijoje. Rumunų kalba išsivystė iš kelių plačiai vartotų lotynų kalbos dialektų.

Palyginti su kitomis romanų kalbomis, artimiausias rumunų kalbos giminaitė yra italų kalba. Manoma, kad apie 75–85 proc. rumuniškų žodžių yra lotyniškos kilmės. Kitų kalbų įtaka: slavų (10–15 proc. šiuolaikinės rumunų leksikos ir fonetikos), vokiečių, graikų, turkų ir vengrų. XX amžiuje vis daugiau anglišku žodžių buvo skolinamasi ir tvarkoma pagal rumunų kalbos taisykles.

Rumunų abėcėlė daugiausia yra fonetinė, turi septynis balsius: /i/, /i/, /u/, /e/, /ă/, /o/ ir /a/. Yra dvidešimt du priebalsiai. Rumuniškus tekstus lengva skaityti.

Keistenybės

- Rumunų kalba yra vienintelė romanų kalba, kurioje apibrėžtieji artikkeliai yra enklitiniai, t. y. pridedami prie daiktavardžio galo (taip pat kaip švedų, bulgarų ir albanų kalbose).
- Rumunų kalba yra vienintelė kalba, kurios sakinį gali sudaryti penki žodžiai, kuriuose yra tik balsės. „Oaia aia e a ei“ arba „Oaia aia o iau eu“.
- Yra du žodžiai, kurie neturi atitikmens jokiaje kalboje: *dor* ir *doina*. Žodis „dor“ neturi tikslaus vertimo. Tai yra ir veiksmazodis, ir daiktavardis, reiškiantis ilgesį, meilę ir tuštumą. „Dor“ yra pagrindinė daugelio rumunų folkloro dainų tema. „Doina“ yra lyriška, iškilminga giesmė, improvizuota ir spontaniška.

▣ Papildomi šaltiniai

10 dalykų, kurių nežinojote apie rumunų kalbą <https://theculturetrip.com/europe/romania/articles/10-things-you-didnt-know-about-the-romanian-language/>

Rumunų kalba: užmiršta romanų kalba <https://www.youtube.com/watch?v=1xVkrh7mEe0>

Lotynų kalba ir rumunų kalbą <https://www.youtube.com/watch?v=d5CYM0YSDR4>

Rumunų kalba. Ar ispanakalbiai ir prancūzakalbiai ją supranta

<https://www.youtube.com/watch?v=xmpibOOz1qA>

Rumunų ir italų kalbų panašumai <https://www.youtube.com/watch?v=obss4QMmzcw>

Turkų ir rumunų kalbų panašumai https://www.youtube.com/watch?v=rN4bq_IR9BY

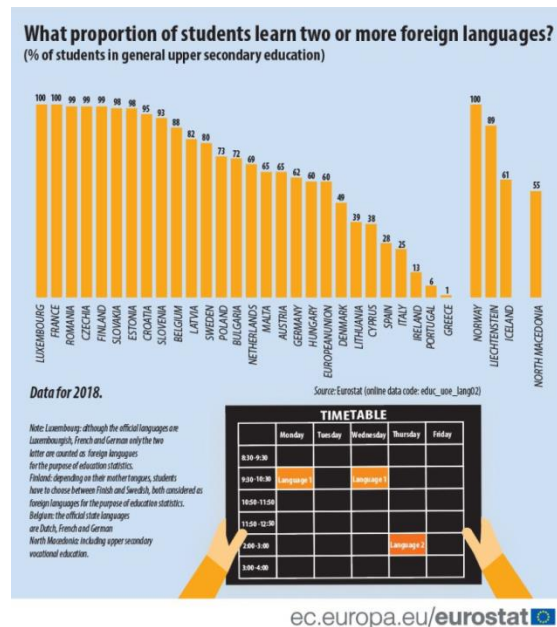

Užsienio kalbos Rumunijoje

Rumunijoje domimasi įvairių kalbų mokymo ir mokymosi programų kūrimu. Kalbų mokymosi nauda gali būti suprantama kaip kultūrinis sąmoningumas, internacionalizacija, kalbinė kompetencija, pasirengimas studijoms ir darbui. Anglų kalba yra užsienio kalba, kuria kalba daugiausia rumunų, po to seka italų, vokiečių, prancūzų ir ispanų kalbos. Daugiau nei 70 proc. rumunų mano, kad kiekvienas europietis turėtų mokėti bent vieną užsienio kalbą, o 60 proc. įsitikinę, kad anglų kalba yra geriausias pasirinkimas.

Amžius, nuo kurio vaikai pradeda mokytis užsienio kalbos, sumažėjo net 3–4 metais. Yra darželių su išskirtine programa užsienio kalbomis; paklausiausios anglų, vokiečių ir ispanų kalbos. Visos Rumunijos mokyklos turi užsienio kalbų programas. Mokiniai privalo mokytis bent vienos kalbos aukštesniojo lygiu, o antrąją – pagrindiniu. Kai kuriose mokyklose galima mokytis daugiau nei dvi užsienio kalbas ir gali rinktis iš kelių. Daugelyje mokyklų siūlomi dvikalbiai kursai. Visi Rumunijos vidurinių mokyklų mokiniai mokosi bent vienos užsienio kalbos, o 99 % – dvi ar daugiau. Eurostato duomenimis, tai daugiausia visoje Europos Sąjungoje. Tėvai ypač domisi ir skatina atžalas mokytis kalbų dėl praktinių sumetimų – geresnių darbo perspektyvų.

Rumunai paprastai yra atviri užsienio kalboms.

Šaltinis: <https://ec.europa.eu/eurostat>

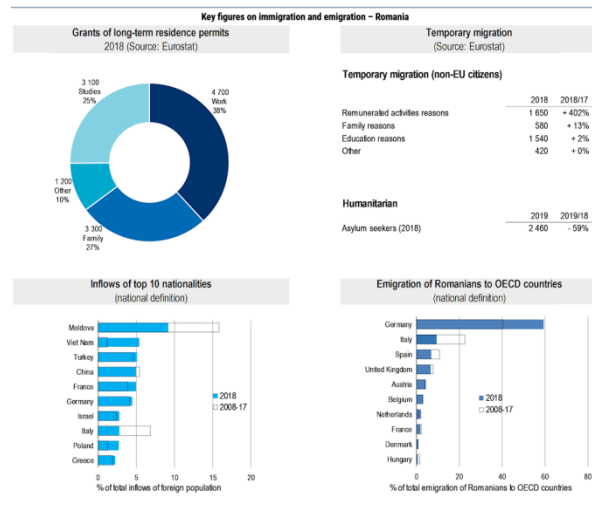
Papildomi šaltiniai

Užsienio kalbų studijos <https://www.romania-insider.com/over-95-of-romanian-secondary-school-students-study-at-least-two-foreign-languages>

Statistiniai duomenys https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/a/a0/Students_studying_two_or_more_foreign_languages_2018data.JPG

TBK taikymo Rumunijoje refleksija

Migracija yra naujas reiškinys Rumunijoje, nors jos žmonės draugiški ir svetingi. Rumunija po 1989 m. tapo ir emigracijos, ir imigracijos šalimi. Iki 2004 m. imigrantų skaičius buvo palyginti mažas, dauguma imigrantų atvykdavo iš Sirijos, Jordanijos, Irano, Egipto, Kinijos ir Turkijos. Dauguma užsieniečių vykdavo į Rumuniją komerciniais tikslais. Taip pat buvo imigrantų, studijuojančių Rumunijos universitetuose ir šitaip tęsiančių komunistinio režimo tradicijas. Rumunijai įstojus į Europos Sąjungą 2007 m., šalis pamažu tapo tranzitine zona vis daugiau užsieniečių. Pavyzdžiui, 2009 m. laikinai apsigyventi prašė 49 406 asmenys (84 proc.), palyginti su 9 656 žmonėmis (16 proc.), kurie kreipėsi dėl leidimo gyventi nuolat.

Šaltinis: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/89085e47-en/index.html?itemId=/content/component/89085e47-en>

Pastaraisiais metais, nors Rumunija vis dar yra tranzito šalis, ji vis labiau ėmė tapti priimančiąją šalimi, o migrantų skaičius gerokai išaugo. Pagrindinės priežastys, kodėl užsieniečiai apsigyvena Rumunijoje, yra šeimos susijungimas, išsilavinimas (tarptautiniai / Erasmus studentai) ir darbas. Prieglobsčio prašytojai yra naujausia imigrantų kategorija. 2019 m. prieglobsčio prašytojų skaičius išaugo 26,2 proc., iki maždaug 2 500. Daugiausia jų buvo iš Irako (600), Sirijos (500) ir Afganistano (200).

Romania

Foreign-born population – 2019	
Size: 0.6 million, 46% women	Main countries of birth:
8% of the population	Moldova (40%), Italy (11%), Spain (9%)
Evolution since 2009: +278%	

Šaltinis: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/89085e47-en/index.html?itemId=/content/component/89085e47-en>

Siekiant patenkinti šiuos poreikius, įgyvendintos programos, skirtos legaliems imigrantams ir vyriausybės darbuotojams bei suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su imigrantais. Tokios programos ir projektai orientuoti į

tarpkultūrinės kompetencijos ugdymą, juos organizuoja viešosios institucijos, NVO ir formaliojo bei neformaliojo švietimo įstaigos. Pastaraisiais metais jų skaičius nuolat auga.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar savo darbovietėje turėjote kokių nors tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos kėlimo mokymų? Jei taip, ar galėtumėte pasidalinti patirtimi su kitais?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Rumunija yra imigracijos ar emigracijos šalis?
2. Kiek oficialių kalbų yra Rumunijoje?
3. Kokių užsienio kalbų dažniausiai mokomasi Rumunijoje?

▣ Pagalvokite

- Kaip manote, kodėl tarptautiniams studentams Rumunija atrodo patraukli studijų vieta?
- Kaip apibūdintumėte rumunų požiūrį į imigrantus ir pabėgėlius? Ar turite patirties šiuo klausimu?
- Kaip paaiškintumėte rumunų požiūrį į užsienio kalbas?

▣ Šaltiniai

OBPO biblioteka, Rumunija <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/89085e47-en/index.html?itemId=/content/component/89085e47-en>

Praktinis TBK taikymas Lietuvoje

Šiame poskyryje trumpai pristatome Lietuvą ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Lietuvos suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote Lietuvą užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Kaip manote, koks šalies įvaizdis visame pasaulyje? Kokių yra klaidingų įsitikinimų?

Kaip manote, ką reiškia ši citata ir garsi lietuvių patarlė?

- „Lietuvių tauta turi būti išgelbėta, nes ji yra raktas į visas mūsų – ne tik filologijos, bet ir istorijos.“
Immanuelis Kantas
- „Nemesk kelio dėl takelio.“

▣ Trumpai apie šalį

Geografija ir pagrindinės vietos

Lietuva yra demokratinė respublika pietrytinėje Baltijos jūros pakrantėje. Ji suskirstyta į penkis regionus: Dzūkijos, Žemaitijos, Aukštaitijos, Suvalkijos ir Mažosios Lietuvos. Nuo 2004 m. Lietuva yra viena Europos Sąjungos šalių ir Šengeno zonos bei NATO narė. Nuo 2015 m. šalis priklauso euro zonai. Lietuva ribojasi su Lenkija, Latvija, Baltarusija ir buvusia Karaliaučiaus (dabar Kaliningrado) sritimi. Baltijos jūros pakrantės ilgis – 90,66 km. Lietuvos ir Baltarusijos bei Lietuvos ir Rusijos Federacijos sienos yra ir Europos Sąjungos sienos. Lietuvos ekonominė zona Baltijos jūroje (vakaruose) siekia Švedijos ekonominę zoną.

Didžiausias šalies miestas yra sostinė Vilnius: [Visit Vilnius | Amazing wherever you think it is \(govilnius.lt\)](#)

Kiti dideli miestai:

Kaunas: [Visit Kaunas - Visit Kaunas](#)

Klaipėda: [Klaipėdos Turizmas \(klaipedatravel.lt\)](#)

Šiauliai: [Šiauliai Tourism Information Center | visitsiauliai.lt](#)

Panevėžys: [English language \(panevezysnow.lt\)](#)

Šaltinis: [Lithuania | History, Population, Flag, Map, Capital, Currency, & Facts | Britannica](#)

Gražiausios Lietuvos vietos:

Gedimino bokštas: [The Gediminas' Tower | Go Vilnius](#)

Kuršių nerija, įtraukta į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą: [Curonian Spit \(visitlithuania.net\)](#)

Vilniaus senamiestis, taip pat įtrauktas į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą. Jis unikalus savo istorija ir architektūrine įvairove, gausiomis žaliosiomis erdvėmis, ežerais ir miškais: [Vilnius Historic Centre, Lithuania | World Heritage Journeys of Europe \(visitworldheritage.com\)](#)

Rumšiškių muziejus po atviro dangumi: [About us — Open-Air Museum of Lithuania \(llbm.lt\)](#)

Trakų salos pilis: [Trakai Castle | Go Vilnius](#)

Trakų salos pilis. Šaltinis: <https://exploretrakaivilnius.lt/en/manors-and-parks/trakai-island-castle>

Lietuva, remiantis *Heritage Foundation* ir *Wall Street Journal* sudarytu Ekonominės laisvės indeksu, 2020 m. užėmė 16 vietą pasaulyje.

Remiantis 2020 m. paskelbta Jungtinių Tautų statistika, pagal Žmogaus raidos indeksą Lietuva užėmė 34 vietą iš 189 šalių ir pateko į itin išsivysčiusių šalių kategoriją.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokias vietas rekomenduotumėte / norėtumėte pamatyti Lietuvoje?

Kuo Lietuva panaši į jūsų šalį?

Istorija

Pirmieji gyventojai į Lietuvą atkeliavo per paskutinį ledynmetį, 10 000 m. pr. Kr. Dauguma baltų, prekiausių gintaru su romėnais, o vėliau kovojusių su vikingais, buvo vadinami lietuviais. Šis lietuvių daugumos procesas paspartėjo valdant Mindaugui, kuris tapo krikščioniu ir 1253 m. buvo karūnuotas pirmuoju ir vieninteliu karaliumi. Po jo mirties Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žmonės grįžo į pagonybės kelią.

Adomo Varno paveikslas „Karaliaus Mindaugo karūnavimas“. Šaltinis:
<https://lietuve.lt/parodykime-kitoms-tautoms-savo-vienybe/>

Ilgainiui Lietuvos žmonės krikščionybę priėmė valdant didžiajam kunigaikščiui Jogailai (1387 m.). Lietuviai sukūrė ilgalaikę sąjungą su Lenkija. Valdant didžiajam kunigaikščiui Vytautui, Lietuva XV a. tapo didžiausia Europos valstybe, nusidriekusi nuo Baltijos iki Juodosios jūros.

Iš Maskvos kilo nauja grėsmė, todėl 1569 m. Lietuva ir Lenkija įkūrė sandraugą. XVII a. Abiejų Tautų Respublika susilpnėjo. Šalis pralaimėjo keletą karų ir šitaip prarado didelę dalį savo galios. 1772–1795 m. šalis buvo padalinta ir aneksuota Prūsijos, Austrijos ir Rusijos, o pagrindines Lietuvos žemes perėmė Rusija.

Rusų valdymo laikais lietuvių kalba buvo draudžiama, katalikų religija slopinama. 1831 ir 1863 m. vyko du nesėkmingi sukilimai siekiant atkurti Lenkijos-Lietuvos Respubliką, tačiau galiausiai, žlugus Rusijos imperijai ir Vokietijai pasidavus Pirmajame pasauliniame kare, buvo įtvirtinta Lietuvos nepriklausomybė nuo Rusijos ir Lenkijos.

Per Antrąjį pasaulinį karą (1940 m.) Lietuva buvo okupuota nacistinės Vokietijos ir Sovietų Sąjungos. Sovietinė okupacija, trukusi 45 metus, baigėsi 1990 m. Šiuo laikotarpiu šimtai tūkstančių žmonių buvo nužudyti, nukankinti arba ištremti į Sibirą. Šis istorijos etapas Lietuvos žmonėms paliko gilius ekonominius ir psichologinius randus.

1988 m. buvo įkurtas masinis Sąjūdžio nepriklausomybės judėjimas. 1990 m. kovo 11 d. Lietuva tapo pirmąja šalimi, atkūrusia nepriklausomybę nuo Sovietų Sąjungos. Netrukus po to prisidėjo Latvija ir Estija. Tai privedė prie visiško Sovietų Sąjungos žlugimo 1991 m. pabaigoje.

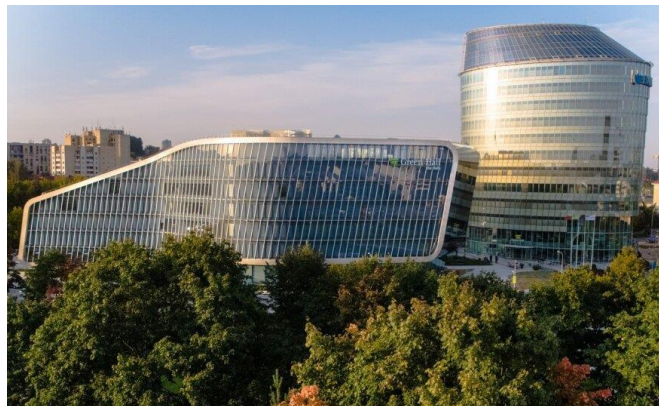
Vienas labiausiai įkvėpiančių to laikotarpio įvykių buvo Baltijos kelias – taiki 1989 m. įvykusi politinė demonstracija, kurios metu apie 2 mln. žmonių susikibo rankomis ir sudarė 675,5 kilometrų ilgio žmonių grandinę per Estiją, Latviją ir Lietuvą.

Baltijos kelias – žmonių grandinė nuo Vilniaus iki Talino, 1989 m. rugpjūčio 23 d.

Šaltinis: <http://www.kalvotoji.lt/2019/08/24/baltijos-kelias-pries-trisdesimt-metu/>

Dešimtajame dešimtmetyje Lietuvos ekonomika pradėjo augti, imta statyti modernius dangoraižius, universalines parduotuves, privačius namus. Dėl daugybės Sovietų Sąjungoje praleistų metų Lietuvos ekonomika tuo metu dar tebeatsiliko nuo kitų Vakarų šalių, todėl daug lietuvių emigravo. Emigracija dar labiau išaugo 2004 m. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą – iki 20 proc. gyventojų išvyko iš šalies, daugiausia dirbti į kitas Europos valstybes. Tačiau situacija pamažu keičiasi. Dabar, praėjus daugiau nei 20 metų, į Lietuvą atvyksta daugiau žmonių, nei iš jos išvyksta.

Biurų pastatai Vilniuje. Šaltinis: [Modern office space leasing thrives in Vilnius - EN.DELFI](#)

Gamyba, lazeriai, fintech ir kitos ateities technologijos Lietuvoje per pastaruosius dešimtmečius labai pažengė į priekį. Šalis tapo inovacijų centru. Per pastarąjį dešimtmetį startuolių skaičius padvigubėjo ir šiuo metu veikia daugiau nei 200 fintech įmonių, todėl Lietuva yra antras pagal dydį fintech centras Europoje. Lietuvoje taip pat gausu IT talentų. Universitetai glaudžiai bendradarbiauja su IT sektoriumi ir kuria nuolatinį IT specialistų srautą.

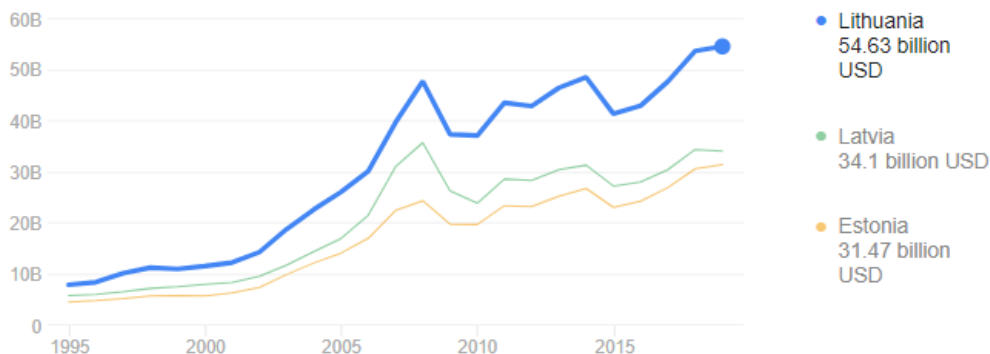
Vienas Vilniaus verslo rajonų.

Šaltinis: [bigstock-Vilnius-November-Modern-O-332522089 - Emerging Europe \(emerging-europe.com\)](https://www.emerging-europe.com/bigstock-Vilnius-November-Modern-O-332522089)

Lietuvos ekonomika yra didžiausia Baltijos šalyse. Po nepriklausomybės atgavimo 1990 m. šalies BVP išaugo daugiau nei 500 proc. Pasaulio banko duomenimis ir remiantis *The Heritage Foundation*, pagal verslo sąlygų palankumo indeksą Lietuva užima 11 vietą pasaulyje, 16-oje vietoje (iš 178 šalių) pagal ekonominės laisvės indeksą ir, remiantis EBPO duomenimis, patenka tarp 5 geriausių pasaulio šalių pagal įgytą vidurinį išsilavinimą.

Lithuania / Gross domestic product

54.63 billion USD (2019)

Sources include: World Bank

Feedback

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar esate girdėję apie Baltijos kelią 1989 m. ir 2019 m. vykusį jo 30-mečio minėjimą? Pažiūrėkite vaizdo įrašą ir aptarkite: <https://www.youtube.com/watch?v=oKoKq2oRUl0>

Ar jūsų šalyje kada nors vyko panašus solidarumo renginys?

Daugiau apie Baltijos kelią:

<http://www.balticway.net/>

Trumpa pažintis su Lietuva:

<https://www.youtube.com/watch?v=RPO4tbV4UHK>

10 priešasčių aplankyti Lietuvą:

<https://www.youtube.com/watch?v=7v9Wvkoae3Q>

Virtuvė

Lietuviai mėgsta valgyti daug ir mėgautis geru maistu. Tradicinė virtuvė nėra pernelyg sudėtinga, tačiau joje gausu įdomių patiekalų, daugelis jų yra sotūs ir tinkami šaltai lietuviškai žiemai. Kaip pagrindiniai ingredientai plačiai naudojami kviečiai, rugiai, bulvės, burokėliai ir ropės, įvairi mėsa, grybai, uogos, pieno produktai. Lietuviška virtuvė turi daug bendro su kaimyninių Baltijos ir Šiaurės šalių virtuvėmis. Ją formavo ilgametės žemdirbystės tradicijos ir įvairios įtakos iš Vokietijos, Prancūzijos, Lenkijos ir kitur.

Dėl globalizacijos ir mažėjančio pasaulio lietuviai valgo įvairius europietiškus ir kitų šalių patiekalus. Toliau pateikiami laiko išbandymą atlaikę ir lietuvių nacionaliniais patiekalais laikomi patiekalai:

Štai keletas populiariausių ir išskirtiniausių lietuviškų patiekalų.

- *Cepelinai* (arba *didžkukuliai*): dideli virtiniai iš žalių ir virtų bulvių, įdaryti kiauliena ar varške, dažniausiai patiekiami su grietinės arba šoninės padažu. Įdomus faktas: pirmąjį vasario sekmadienį minima Pasaulinė cepelinų diena, švenčiama nuo 2014 m. – šventę pirmasis pasiūlė Amerikos lietuvis Jonas Vaičiūnas.

Šaltinis: [cepelinai - Europe Language Cafe](#)

- *Šaltibarščiai*: šios šaltos vasaros sriubos pagrindiniai ingredientai yra marinuoti burokėliai ir kefyras arba rūgpienis. Taip pat dedama agurkų, krapų ir svogūnų laiškų. Sriuba valgoma su karštomis virtomis bulvėmis, šalta grietine, pjaustytais kietai virtais kiaušiniams.

Šaltinis: [Šaltibarščiai Authentic Recipe | TasteAtlas](#)

- *Balandėliai*: šis patiekalas gaminamas iš kopūstų lapų, įdarytų malta mėsa, ryžiais ir svogūnais. Patiekiami su grietine arba pomidorų padažu.

Šaltinis: [„Jaukusis maistas“ – balandėliai: 5 ruošimo gudrybės ir 2 receptai - LRT](#)

- Alus yra populiariausias alkoholinis gėrimas Lietuvoje, o kepta duona su česnako ir sūrio padažu – neabejotinai populiariausias užkandis prie alaus.

Šaltinis: [Pasakė, kaip išsikepti skaniausią keptą duoną: skonis bus tiesiog tobulas | tv3.lt](#)

Šaltinis: [KEPTA DUONA SU ČESNAKINIŲ VARŠKĖS PADAŽU – ANT MEDINĖS LENTELEŠ \(antmedineslenteles.com\)](#)

Pagalvokite ir padiskutuokite: Ar yra panašių patiekalų kitose šalyse?

Šaltinis: [Traditional Lithuanian Dishes - Delishably - Food and Drink](#)

Kasdienio gyvenimo specifika

Lietuvoje gyvena apie 3 mln. žmonių ir visuomenėje nėra didelių konfliktų. Jos kultūrą ir vertybes veikia Vakarų, Rytų ir krikščionių kultūros. Lietuviai nemėgsta daug kalbėti su žmonėmis, kurių nepažįsta. Jie vertina šeimą, o namai jiems yra ypač svarbūs, nes ten jie gali laisvai reikšti savo nuomonę.

Šeima – tautos pagrindas. Tipišką lietuvių šeimą sudaro du tėvai ir du vaikai. Nesusituokusios poros taip pat dažnai gyvena kartu. Anksčiau dėl būstų stokos vieną butą dalijosi kelios kartos. Dabar situacija pasikeitė – vaikai išsikrausto iš tėvų namų, bet kartais vis tiek yra remiami finansiškai.

Kalbant apie verslo ir darbo etiką, pagrindinės vertybės Lietuvos visuomenėje yra:

- sunkiai dirbti;
- taupyti pinigus ateičiai;
- turėti namą ir šeimą;
- turėti prestižinį darbą.

Iki COVID-19 pandemijos dauguma Lietuvos žmonių dirbo nuo 8 val. iki 17 val. arba nuo 9 val. iki 18 val. Nuo pirmadienio iki penktadienio, su pietų pertrauka nuo vidurdienio iki 13 val. Tačiau dabar vis daugiau žmonių siūlo lankstų nuotolinio darbo grafiką. Kelionė iš namų į darbovietę daugeliui žmonių yra trumpa, nes jie gyvena ir dirba tame pačiame mieste, todėl įprasta diena prasideda 6:30 arba 7 val., tada pusryčiai ir važiavimas į darbą (viešasis transportas yra labai populiarus, bet žmonės vis dažniau naudojami nuosavais automobiliais). Lietuviai po darbo

namo grįžta apie 18 ar 19 val. ir leidžia laisvalaikį prie televizoriaus, dirba namų ruošos darbus, susitinka su draugais, eina į teatrą, kiną, sporto klubą, važinėja dviračiu, bėgioja ar eina pasivaikščioti po parkus ir miškus.

Kai kurie vaikai ryte automobiliu nuvežami į privačią ar valstybinę mokyklą, tačiau kai kurie mokosi mokykloje, esančioje arti namų. Pamokos prasideda 8 arba 9 val. ir baigiasi nuo vidurdienio iki 15.30 val., priklausomai nuo vaikų amžiaus. Kai kurie vaikai po pamokų lieka mokykloje popamokinėms veikloms, o kiti eina kitur, pavyzdžiui, į sporto mokyklą, šokių, dailės būrelį ir pan.

Šeštadieniai ir sekmadieniai daugumai žmonių yra laisvi. Penktadienio popietę dauguma išvažiuoja iš didesnių miestų ir vyksta į sodybas ar paplūdimius prie jūros ar ežerų. Rudenį grybauti labai populiaru. Miškuose gausu grybautojų su pilnais kibirais derliaus.

Visoje Lietuvoje yra šimtai pažintinių pėsčiųjų takų, tokių kaip Karmazinių, Skrebio, Lajų takas Anykščiuose ir dar šimtai – visi išvardyti šioje svetainėje: [Pažintiniai takai - Nesėdėk Namuose \(nesedeknamuose.lt\)](http://pažintiniai.takai-nesedeknamuose.lt). Čia taip pat gausu lietuvių pamėgtų muziejų. Kartą per metus, gegužės 18 d., minint Tarptautinę muziejų dieną, Lietuvos muziejai dirba iki vėlyvos nakties ir organizuoja įvairias dirbtuves, užsiėmimus visuomenei.

Tie, kurie savaitgalį lieka mieste, taip pat dažniausiai nesėdi namuose. Lietuviai mėgsta eiti į kiną ar teatrą, o miestų infrastruktūra tai atspindi. Po Liubarto tilto Vilniuje yra sukurtos didelės erdvės kaip lauko kino teatrai, skirti naudoti šiltuoju metų laiku:

Šaltinis: [Vilniaus miesto savivaldybė - Grįžta kinas po Liubarto tilto: „Gilios upės tyliai plaukia“ \(vilnius.lt\)](http://vilniausmiesto.savivaldybe.lt)

Šiltuoju metų laiku žmonės dažnai leidžia laiką lauke su draugais. Tiek vaikai, tiek suaugusieji užsiima įvairia sportine veikla krepšinio aikštelėse, lauko sporto kompleksuose ir kt. Krepšinis Lietuvoje nepaprastai populiarus, vieni geriausių krepšinininkų yra iš Lietuvos, o Lietuvos krepšinio rinktinė yra pelniusi tris aukso, tris sidabro ir vieną bronzos medalį Europos krepšinio čempionate. Dažnai juokaujama, kad krepšinis yra antroji lietuvių religija. Skaitykite daugiau: [Kodėl lietuviai tokie geri krepšinininkai?](#)

Šaltinis: [Aktyviam vasaros laisvalaikiui atnaujintas Baltojo tilto aikštynas - LRT](#)

Lietuvoje taip pat labai populiarus teatras ir klasikinė muzika. Vienos ryškiausių operos žvaigždžių kilę iš Lietuvos: Violeta Urmana ([Violeta Urmana | Mezzo-soprano](#)), Asmik Grigorian ([Asmik Grigorian - Wikipedia](#)) yra kelios jų. Oskaras Koršunovas – garsus teatro režisierius ([Oskaras Koršunovas - Wikipedia](#)).

Kitų žinomų lietuvių sąrašas: [Famous Lithuanians \(lietuva.lt\)](#)

Visuomenė labai įsitraukusi į bendruomenės veiklą ir bendruomeninių renginių organizavimą. Inicijatyvos viešųjų erdvių valymo, muzikos festivaliuose (pavyzdžiui, [Gatvės muzikos diena](#)), [Užgavėnės](#), [Kaziuko mugė](#), ir daugybė kitų populiarių renginių. Jie vyksta ne tik sostinėje, mažesniuose miesteliuose taip pat gausu iniciatyvų, pavyzdžiui, Moliūgų šventė Švėkšnoje: [Moliugu Svente Sveksna 2018 - YouTube](#). Bibliotekos dažnai tampa bendruomenių centrais, į įvairias veiklas įtraukiančiais skirtingo amžiaus bendruomenės narius.

Pagalvokite ir padiskutuokite: Kokius garsius lietuvius žinote?

Daugiau informacijos:

- *Lietuvių etika, vertybės, moralė:*
<http://www.truelithuania.com/lithuanian-ethics-virtues-and-morale-4490>
- *Lietuviškas etiketas:*
<http://www.truelithuania.com/lithuanian-etiquette-meetings-and-presents-5564>
- *Lietuviška kasdienybė ir metinė rutina:*
<http://www.truelithuania.com/lithuanian-daily-and-annual-routine-4454>
- *Lietuviškos etiketo taisyklės:* <https://www.youtube.com/watch?v=zaPc5ytkBdc>
- *Ką daryti ir ko nedaryti Lietuvoje:*
http://www.studyinlithuania.lt/en/living_in_lithuania/usefuladvice/somedosanddentsinlithuania
- *Lietuviškas gyvenimo būdas: kultūra, muzika, sportas, virtuvė ir kt:*
<http://www.truelithuania.com/topics/lifestyle-in-lithuania>
- *Vilniaus tarptautinis kino festivalis „Kino pavasaris“:* [About the Festival \(kinopavasaris.lt\)](#)

Filmai apie Lietuvą:

- <https://www.youtube.com/watch?v=a64ixvLYSPM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=WH9mTk1mxkl>

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kur ir kaip tai vyksta?

Daugiakultūris aukštasis mokslas

Lietuvoje yra dviejų tipų aukštosios mokyklos: universitetai ir kolegijos (neuniversitetinės aukštosios mokyklos). Universitetinės studijos suteikia bakalauro, magistro ir daktaro laipsnius. Kolegijos siūlo studijas, suteikiančias profesinio bakalauro laipsnius. Be to, tiek universitetai, tiek kolegijos turi laipsnio nesuteikiančias studijas.

[Studijuok Lietuvoje](#) duomenimis, 2020 m. Lietuvoje buvo apie 6 000 užsienio studentų, šis skaičius kasmet vis auga. Daugiausia studentų yra iš Indijos, Baltarusijos, Ukrainos, Nigerijos ir Azerbaidžano. Iš viso Lietuvos aukštosiose mokyklose mokosi apie 100 skirtingų šalių piliečių. Yra 500 studijų programų anglų arba rusų kalbomis, o Lietuvoje įgyti diplomai pripažįstami tarptautiniu mastu.

Daugiausia užsieniečių turinti įstaiga – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas. Dauguma jų – švedai ir izraeliečiai.

Lietuvoje veikia 1579 m. įkurtas Vilniaus universitetas, vienas seniausių ir žinomiausių universitetų Rytų Europoje. Vilniaus universitetas turi daugiau nei 180 dvišalių bendradarbiavimo sutarčių su universitetais 41 šalyje, o pagal Erasmus+ programą – daugiau nei 800 sutarčių su 430 Europos universitetų dėl akademinų mainų.

Studijuok Lietuvoje: <https://youtu.be/ur-kiXii09w>

Šaltinis: [Study In Lithuania | Facebook](#)

Kitas formalusis ir neformalusis daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Formalusis suaugusiųjų švietimas apima bendrąjį lavinimą, profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą. Suaugusiųjų imigrantų švietimo infrastruktūra Lietuvoje susieta su projektine veikla, kai švietimo priemonės taikomos nesistemiškai. Be to, nevyriausybinis sektorius yra pagrindinis, kuriantis imigrantų integracijos infrastruktūrą, įskaitant suaugusiųjų imigrantų švietimą. Kai kurios pagrindinių organizacijų, teikiančių neformalųjį užsieniečių švietimą, yra Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, Lietuvos Caritas, Tarptautinė migracijos organizacija, Centras PLUS, Soros International House, Vilniaus verslo kolegija ir kt.

Požiūris į daugiakultūriškumą

Remiantis 2017 m. V. Gražulio ir L. Mockienės tyrimo „Daugiakultūriškumo prielaidos Lietuvoje istoriniu požiūriu“ išvadomis, į Lietuvą istoriškai buvo žiūrima kaip į gana homogenišką Europos valstybę su maža migracija, todėl galima teigti, kad šalis žengia pirmuosius žingsnius integruojant daugiakultūriškumo sampratą visuomenėje. Nors gerai žinoma, kad didžiojo kunigaikščio Vytauto Didžiojo laikais (XV a. pradžioje) Lietuva buvo atvira ir tolerantiška kitataučiams, o dabar yra įdiegtos kai kurios įstatyminės bazės, reglamentuojančios užsieniečių atvykimą, užtikrinančios jų teisę integruotis į Lietuvos visuomenę ir padėti įgyti Lietuvos pilietybę, tačiau daugiakultūriškumo plėtra susiduria su iššūkiais, nes trūksta mechanizmų, kurie skatintų visuomenės toleranciją.

Nuo 1990 m., kai Lietuva atkūrė nepriklausomybę nuo Sovietų Sąjungos, o ypač įstojo į ES, daugiakultūriškumas smarkiai pažengė į priekį. 2014 m. V. Gražulis ir I. Kojelytė atliko daugiakultūriškumo tendencijų Lietuvoje tyrimą. Jų surinktais duomenimis, dauguma apklaustųjų nesusidūrė su netolerancija, tačiau kai kurie patyrė išankstinį nusistatymą. Didžioji dauguma mano, kad daugiakultūriniam ugdymui būtina skirti daugiau dėmesio. Štai keletas konkretesnių išvadų:

Table 4: Communication with other cultures in working and informal environment frequency, %

	Constantly (Once a week and more)	Often (Once per month)	Sometimes (1-2 times a year)	Never
Worked together	41.3	15.3	29.1	14.3
Communicated in an informal environment	37.2	23.9	36.7	2.1

Table 5: Frequency of facing the cultural differences, %

Cultural differences	Often	Sometimes	Never	Don't have a clear opinion
Language barriers	15.7	69.6	13.1	1.6
Custom and tradition differences	7.8	50.0	37.0	5.2
Different values in life	11.1	54.7	30.0	4.2
Religion and beliefs	4.7	24.1	64.4	6.8
Social status difference	6.3	33.5	49.2	11.0

Table 6: Frequency of intolerance cases, %

	Fell it often	Has felt it	Never felt it
Have you felt hostility towards you?	2.2	35.1	62.7
Have you felt any prejudice towards you?	3.7	42.6	53.7
Have you ever felt rejected or different?	3.7	31.1	65.2

▣ Lietuvių kalba

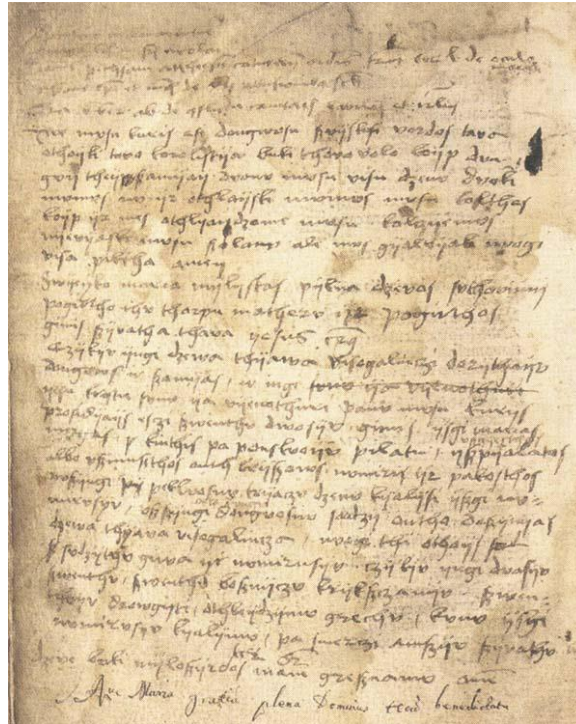
Valstybinė kalba

Beveik visi Lietuvoje gyvenantys lietuviai (apie 2,5 mln.) ir didelė dalis lietuvių išeivijos (apie 1 mln.) kalba lietuvių kalba, kuri kalbininkų nuomone yra archajiškiausia iš visų gyvų indoeuropiečių kalbų. Lietuvių kalba kaip baltų kalbų grupės kalba yra artima latvių ir mirusiajai prūsų kalbai.

Lietuvių kalba kaip atskira rytų baltų atšakos kalba pietinėje Rytų Pabaltijo dalyje pradėjo vystytis VII a. VI–VII a. latvių ir lietuvių kalbos atsiskyrė viena nuo kitos, o vėliau pradėjo dalytis į tarmes. Manoma, kad apie XIII–XIV a. pradėjo skirtis pagrindinės aukštaičių ir žemaičių tarmės.

Dabar yra trys pagrindinės aukštaičių šnektos: rytų, vakarų ir pietų aukštaičių (arba dzūkų), taip pat trys žemaičių patarmės: vakarų, šiaurės vakarų ir pietų. Standartinės lietuvių kalbos pagrindas – suvalkiečių tarmė, išlaikiusi senesnes fonetikos ir morfologijos ypatybes.

Seniausi žinomi lietuvių kalbos paminklai siekia XVI a. pradžią. Pirmasis žinomas lietuviškas tekstas yra nežinomo autoriaus maldų rinkinys, parašytas 1503 m. Strasbūre išleistos knygos *Tractatus sacerdotalis* paskutiniame puslapyje. Seniausia žinoma spausdinta lietuviška knyga yra Martyno Mažvydo 1547 m. Katekizmas, parašytas žemaičių tarme ir išleistas Karaliaučiuje (dabartiniame Kaliningrade).

Seniausias išlikęs rankraštis lietuvių kalba (apie 1503 m.), perrašytas iš XV a. originalaus teksto. Šaltinis: [Oldest surviving writing in Lithuanian language - Lithuanian language - Wikipedia](#)

Apie 1620 m. pasirodė pirmasis lietuvių kalbos žodynas – Konstantino Sirvydo *Dictionarium trium linguarum*, kuris sulaukė penkių leidimų, o 1653 m. buvo išleista pirmoji lietuvių kalbos gramatika – Danieliaus Kleino *Grammatica Litvanica*. Taigi XVII a. viduryje prasidėjo moksliniai lietuvių kalbos tyrinėjimai, kurie ypač suaktyvėjo XIX a., atsiradus lyginamajai istorinei kalbotyrai.

Daugiau skaitykite: [Encyclopaedia Britannica – Lithuanian language](#)

Užsienio kalbos Lietuvoje

Kadangi apie 15 proc. Lietuvos populiacijos sudaro tautinės mažumos, gana įprasta girdėti ką nors viešai kalbant ne lietuvių kalba. Daugelis tų užsienio kalbų yra mažumų kalbos – rusų, lenkų, ukrainiečių.

Rusiškai supranta arba kalba 63 proc., lenkiškai – 8,5 proc. gyventojų. Angliškai moka 30,4 proc., vokiškai – 8,3 proc. Svarbus užsienio kalbų veiksnys yra amžius. Tarp jaunimo populiariausios anglų ir vokiečių kalbos – beveik pusė angliškai kalbančių lietuvių yra 15–29 metų amžiaus, trečdalis kalbančių rusiškai ir lenkiškai – 40–54 metų amžiaus.

Šiuo metu 99 proc. mokinių mokosi anglų kaip užsienio kalbos pagal mokymo programą mokykloje. Kitos mokykloje ar popamokinėse veiklose mokomos kalbos yra vokiečių ir prancūzų.

Daugiau statistinių duomenų: [Statistics Lithuania: 78.5% of Lithuanians speak at least one foreign language | News | Ministry of Foreign Affairs \(mfa.lt\)](#)

▣ TBK taikymo Lietuvoje refleksija

Lietuviams gerai žinomas faktas, kad jų šalis yra atvira ir tolerantiška kitataučiams. Tai iliustruoja garsus didžiojo kunigaikščio Vytauto Didžiojo pavyzdys. Jis XV a. kvietė žmones iš kitų šalių atvykti apsigyventi Lietuvoje. Tačiau nuo to laiko Lietuva ilgą laiką buvo daugiau ar mažiau rasiniu ir religiniu požiūriu vienalytė šalis. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, o dar labiau įstojus į ES, šalis susiduria su vis didėjančiu Europos ir trečiųjų šalių piliečių, norinčių čia gyventi ir dirbti, antplūdžiu. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Migracijos departamento duomenimis, šiandien Lietuvoje gyvena beveik 75 000 užsieniečių. Ir, kaip matėme anksčiau, apie 6 000 jų stoja į aukštąsias mokyklas, be to, nemažai dalyvauja neformaliojo suaugusiųjų švietimo programose. Jie ne tik susiduria su kalbos barjeru, bet ir kultūriniais skirtumais. Be to, daugeliui pilietinių, visuomeninių ir švietimo paslaugų teikėjų, kurie turėtų spręsti šias problemas, trūksta reikiamos tarpkultūrinės kompetencijos, sąmoningumo ir patirties.

Todėl labai svarbios tampa specialios legalių imigrantų integracijos programos ir valstybės tarnautojų bei suaugusiųjų švietėjų, dirbančių su imigrantais, paruošimas. Kaip rašyta anksčiau, dauguma programų, skirtų tarpkultūrinei kompetencijai ugdyti, yra susietos su projektine veikla, todėl taikomos nesistemiškai, tačiau pastaraisiais metais Lietuvoje nuolat didėja viešųjų įstaigų, NVO, formaliojo ir neformaliojo švietimo įstaigų ir net visuomenės susidomėjimas tarpkultūrinio bendravimu. Tad daugėja ir šiai kompetencijai ugdyti skirtų programų.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar savo darbovietėje turėjote kokių nors TBK mokymų? Jei taip, kokia buvo jūsų patirtis?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kada Lietuva įstojo į ES?
2. Kokios šalys okupavo Lietuvą XX a.?
3. Kokia yra viena populiariausių laisvalaikio pramogų Lietuvoje vasaros pabaigoje ir rudenį?
4. Kokios pramonės šakos išvystytos Lietuvoje?
5. Kiek apytiksliai užsienio studentų įstoja į Lietuvos universitetus?

▣ Pagalvokite

- Kaip apibūdintumėte lietuvių požiūrį į imigrantus?
- Ar yra dar kokių nors įdomių objektų Lietuvoje, kuriuos, jūsų nuomone, verta paminėti?
- Kokia jūsų bendravimo su vietiniais patirtis ir koks jų požiūris į užsieniečius bei daugiakultūriškumą?
- Aptarkite Lietuvos ir jūsų šalies kultūros panašumus ir skirtumus.

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- [True Lithuania](#)
- [Lithuania | History, Population, Flag, Map, Capital, Currency, & Facts | Britannica](#)
- [Trakų ir Vilniaus rajonai. Atrask. Pažink. Išsaugok \(exploretrikaivilnius.lt\)](#)
- [The Baltic Way](#)
- [Traditional Lithuanian Dishes - Delishably - Food and Drink](#)
- [Food In Lithuania \(25+ Dishes\) | Traditional Lithuanian Food in Vilnius \(foodfuntravel.com\)](#)
- [Main page - Study in Lithuania](#)
- [Encyclopaedia Britannica – Lithuanian language](#)
- [Most popular languages in Lithuania · Explore which languages are spoken in Lithuania \(languageknowledge.eu\)](#)
- [Lithuanian language - Wikipedia](#)
- [Economic overview of Lithuania](#)
- [Why is Lithuania So Good at Basketball? \(theculturetrip.com\)](#)
- [Statistics Lithuania: 78.5% of Lithuanians speak at least one foreign language | News | Ministry of Foreign Affairs \(mfa.lt\)](#)

Vaizdo įrašai:

- 1989 m. rugpjūčio 23 d. „Baltijos kelio“ filmuota medžiaga ir oficiali daina:
<https://www.youtube.com/watch?v=OKoKq2ORUI0>
- Filmai apie Lietuvą:
<https://www.youtube.com/watch?v=a64ixvIYSPM>
<https://www.youtube.com/watch?v=WH9mTk1mxkl>
- Trumpas įvadas į Lietuvą:
<https://www.youtube.com/watch?v=RPO4tbV4UHK>
- 10 priežasčių apsilankyti Lietuvoje:
<https://www.youtube.com/watch?v=7v9Wvkoae3Q>
- Švėkšnos moliūgų šventė
<https://youtu.be/Fx2PGzxICX8>

Praktinis TBK taikymas Graikijoje

Šiame poskyryje trumpai pristatome Graikiją ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Graikijos suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote savo šalį užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Koks, jūsų nuomone, šalies įvaizdis visame pasaulyje?
- Kaip manote, kuo šalis patraukli užsieniečiams?

Kelios citatos apie Graikiją

- „Laimingas tas žmogus, kuriam prieš mirtį pasisekė plaukti Egėjo jūra“ (Nikos Kazantzakis)
- „Graikija yra gera vieta žiūrėti į mėnulį, ar ne?“ (Leonard Kohen)
- „Daugeliu atžvilgių visi esame senovės Graikijos sūnūs ir dukterys“. (Nia Vardalos)
- „Vykdami į Graikiją nusiteikite, kad jūsų kelionė bus ilga, kupina nuotykių ir atradimų. (Cavafy C. P.)
- „Atėnai – Graikijos akis, meno ir iškalbos motina, kilusi iš garsių protų“. (John Milton)

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kas tos miniatiūrinės bažnyčios prie kelių?

Kaip valgyti džiovintą duoną?

Kodėl Graikija vadinama Helada?

Kiek griežtai žiūrima į punktualumą Graikijoje?

▣ Trumpai apie šalį

A. Žemyninė Graikija

Žemyninė Graikija yra piečiausioje Balkanų pusiasalio dalyje. Du pusiasaliai – Chalkidikės ir Peloponeso – taip pat yra žemyno dalis. Makedonijos ir Trakijos regionai yra šiaurinėje Graikijoje, o Epyro, Tesalijos ir centrinės Graikijos regionai yra pietuose. Atėnų sostinė ir Atikos regionas yra centrinėje Graikijoje. Toliau į pietus driekiasi mažas Peloponeso pusiasalis, nuo žemyninės Graikijos dalies atskirtas Korinto ir Saronos įlankų, bet prijungtas Korinto sąsmauka.

80 proc. visos Graikijos teritorijos užima žemyninė dalis, kurioje nemažai kalnų. Graikijos žemyninės dalies „stuburą“ sudaro Pindo kalnai, kurie yra pietinių Dinarų Alpių tęsinys. Pindo kalnai skiria Epyrą nuo Makedonijos

ir Tesalijos. Olimpo kalnas yra aukščiausias Graikijoje, o tai yra viena priežasčių, kodėl jame gyveno senovės graikų dievai. Olimpo kalno viršūnė stiebiasi į 3 918 m aukštį virš jūros lygio. Tai yra antras aukščiausias kalnas pusiasalyje.

B. Salos

Graikijos jūrose yra apie 3 000 salų (mažų ar didelių). Jos sudaro 20 proc. visos šalies teritorijos. Salos labai skiriasi ne tik dydžiu, bet ir klimatu. Didžiausia sala yra Kreta, antra pagal dydį – Evija. Kitos didelės Graikijos salos yra Rodas ir Lesbas Egėjo jūroje, Korfu ir Kefalonija Jonijos jūroje. Daugelis mažesnių Graikijos salų sudaro salų grupes arba grandines, dažnai vadinamas salynais. Labiausiai žinomi yra Kiklados salynas centrinėje ir pietinėje Egėjo jūroje ir Sporados salynas vidurio šiaurės Egėjo jūroje.

Šaltinis: <https://east-usa.com/world/greece-map.html>

Graikijos žemėlapis su didžiausiais miestais ir salomis.

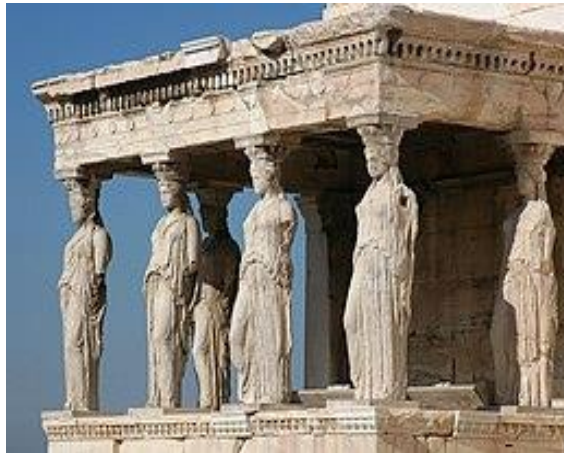
Istorija

Graikijos istorija labai sena ir skirstoma į šiuos laikotarpius:

- **Neolito Graikija** prasideda nuo žemės ūkio bendruomenių įsikūrimo 7000 m. pr. Kr. ir baigiasi 3200–3100 m.
- **Bronzos amžius** (kikladų, mino ir helados laikotarpiai), chronologiškai apimantis laikotarpį nuo 3200–3100 m. pr. Kr. iki 1600–1100 m. pr. Kr.
- **Graikijos tamsieji amžiai** (1600–1100 m. pr. Kr.) labiausiai žinomi kaip geležies amžius arba Homero amžius, pavadintas epinio poeto Homero vardu.
- **Archajinis laikotarpis** nuo 800 m. pr. Kr. iki 500 m. pr. Kr.

- **Klasikinis laikotarpis** (arba aukso laikotarpis) nuo 500 m. pr. Kr. iki 420 m. pr. Kr.
- **Helenizmo laikotarpis**, besitęsęs nuo 420 m. pr. Kr. iki 146 m. pr. Kr., Romos užkariavimo Graikijoje metai.
 - **Romos Graikija** nuo 146 m. pr. Kr. iki 324 m., Konstantinopolio, kaip Bizantijos sostinės, įkūrimo data, o tai žymi:
 - **Bizantijos laikotarpį**, trukusį daugiau nei tūkstantį metų iki Konstantinopolio žlugimo 1453 m.
 - **Frankų ir lotynų Graikija** (įskaitant Venecijos valdą), pradedant 1204 m., ketvirtojo kryžiaus žygio metais, ir baigiant 1797 m., Venecijos Respublikos paleidimo metais.
 - **Osmanų Graikija** nuo 1453 m. iki 1821 m., oficialių Graikijos revoliucijos pradžios metų.
 - Ir galiausiai **modernioji Graikija**, gyvuojanti nuo 1821 m. iki šių dienų.

Kai Graikijos civilizacija buvo kultūrinėje ir geografinėje viršūnėje, ji buvo išplitusi visame Viduržemio jūros regione nuo Egipto iki Afganistano. Todėl graikų mažumos išliko buvusiose Graikijos teritorijose, pavyzdžiui, Turkijoje, Italijoje, Albanijoje, Armėnijoje ir kt., o graikų emigrantai buvo asimiliuoti į daugybės šalių visuomenes visame pasaulyje: Šiaurės Amerikoje, Australijoje, Šiaurės Europoje ir Pietų Afrikoje. Pastaruoju metu didžioji dauguma graikų gyvena Graikijoje ir Kipre.

Šaltinis: <https://ancientsurfaces.org/2017/01/25/welcome-to-the-marble-universe/>
Kariatidės, laikančios šventyklos antablementą Atėnuose, Graikijoje

Virtuvė

Mitybos įpročiai Europos šalyse yra neatsiejama paveldo dalis. Kiekvienos šalies žmonės turi savitus tradicinius valgymo ir gėrimo įpročius, kurie šimtmečius formavosi dėl išskirtinių geografinių, socialinių, kalbinių, politinių ir ekonominių ypatumų.

Graikijoje, kaip ir daugumoje Viduržemio jūros šalių, virtuvės pagrindą sudaro alyvuogių aliejus, pomidorai, vynuogės ir kviečiai. Daržovės, grūdai, žuvis ir mėsa naudojami daugelyje graikų receptų kartu su sūriu, žolelėmis ir makaronais. Graikiškas patiekalas niekada nėra baigtas, jei prie jo nepridedama duona, pagaminta iš kviečių, avižų, rugių ir kt., arba *paksimadia*, graikiška kieta duona.

Dėl didelės vietinių produktų įvairovės ir gausybės prieskonių, žolelių, sūrių, grūdų, net žuvies ir mėsos, graikiškiems patiekalams būdinga didelė skonių ir aromatų įvairovė. Populiariausi patiekalai, kuriuos galima rasti

beveik visoje Graikijoje, yra *souvlaki*, *moussaka*, *pastitsio*, *chortopita* (labiausiai paplitusi iš visų pitų). Jie visada pritaikomi pagal vietinius produktus ir skonius.

Maisto gaminimas namuose tarp šeimos narių ir draugų yra viena stipriausių Graikijos tradicijų. Tai proga sustiprinti ryšį tarp šeimos narių ir draugų. Nepaisant to, eiti valgyti, ypač per šventes (religines ar nacionalines), ir vasarą į tavernas, restoranus ar *estiatorio*, kaip tai vadinama Graikijoje, yra taip pat įprasta, kaip valgyti gatvės maistą. Nepamirškite, kad *souvlaki* pirmiausia yra gatvės maistas!!

Graikiškos salotos. Šaltinis: <https://www.freeimages.com/photographer/typofi-66979>

Kasdienio gyvenimo specifika

Graikijos visuomenė žinoma dėl tvirtų šeimos vertybių ir žemos nusikalstamumo kultūros.

Įsipareigojimas teikti abipusę paramą tenka šeimos nariams. Vidurinės klasės iškilimas nepaveikė centrinės šeimos padėties visuomenėje, nors tai buvo Graikijos visuomenės raidos bruožas nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos. Devintajame dešimtmetyje Graikijos šeimos teisėje buvo padaryti svarbūs pokyčiai. Civilinė santuoka buvo įvesta lygiagrečiai su religine, panaikinta kraičio sistema (nors teoriškai santuokos kartais vis dar laikomos ekonominėmis sąjungomis), palengvintas skyrybų procesas ir apribota iki šiol vyravusi tėvo padėtis šeimoje. Didžioji dalis šalyje veikiančių įmonių yra mažos ir vidutinės, valdomos šeimų. Tai ypač pasakytina apie laivybą, kurios pramonėje dominuoja glaudžiai susieti šeimų klanai. Šeimos struktūra trukdo modernizuoti pramonę.

Graikijoje yra du pagrindiniai atostogų laikotarpiai. Pirmasis būna prieš ir per Velykas, o antrasis – apie Žolines rugpjūčio viduryje. Velykos yra svarbiausia religinė ir šeimos šventė. Tai jaudinanti proga, kai daugelis žmonių grįžta į gimtuosius kaimus. Labiausiai paplitusios Velykų tradicijos yra budėjimas bažnyčioje šeštadienio vakarą, šventosios ugnies įžiebimas vidurnaktį prieš Velykų rytą ir ériuko kepimas. Per rugpjūčio 15-ąją švenčiamą Žolinę paprastai susirenka visi šeimos nariai. Jie švenčia valgdami ir leisdami laiką kartu.

Karštomis vasaromis socialinis gyvenimas persikelia į lauką. Mažų miestelių ir kaimų gyventojai išlaiko tradiciją vaikštinėti pagrindine gatve arba pakrante. Didžioji laisvalaikio dalis praleidžiama daugybėje kavinių, o tai tradiciškai buvo vyriška pramoga.

Daugiau informacijos:

- <https://www.greeka.com/greece-culture/>
- <https://www.nytimes.com/2012/02/19/magazine/the-way-greeks-live-now.html>
- <https://internationalliving.com/countries/greece/>
- <https://greekcitytimes.com/greek-lifestyle-and-events-from-around-the-world/>

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokios kultūros šiandien paveikė graikų gyvenimo būdą?

Iš kokių šalių atvyksta imigrantai į Graikiją?

Kodėl jie vyksta į Graikiją?

Ar Graikiją laikote įtraukia šalimi?

Ar graikai kalba angliškai?

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kur ir kaip tai vyksta?

Graikijos aukštojo mokslo institutai, valstybiniai ir privatūs universitetai ir technikos universitetai vis daugiau bakalauro ir magistrantūros studijų programų siūlo anglų kalba. Jų tikslas – būti atviriems naujai švietimo realybei, kuri palaiko ir skatina studentų (ir dėstytojų) mobilumą. Šių programų tikslas – pritraukti studentus (ir dėstytojus) iš įvairių šalių.

2020 m. sausio 24 d. Atėnuose įvyko renginys „Tarptautinių tiltų kūrimas: Graikijos universitetų atidarymas pasauliui“ (<https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/event-titled-building-international-bridges-opening-greek-universities-to-the-world-athens-24-january-2020.html>). Jį Tarptautinės švietimo dienos proga organizavo Užsienio reikalų ministerijos Generalinis sekretoriatas Viešajai diplomatijai ir Švietimo ministerijos Aukštojo mokslo generalinis sekretoriatas.

Šiuo renginiu buvo siekiama išryškinti ir reklamuoti Graikijos aukštojo mokslo fondų programas užsienio kalbomis ir stiprinti jų pozicijas pasaulio švietimo žemėlapyje. Ta proga Graikijos švietimo ir religijos reikalų ministras reklamavo užsieniečiams skirtas universitetines studijas, kurios peržengia klasikinių studijų ribas ir siūlo žinias bei patirtį įvairiose mokslo srityse, tokiose kaip medicina, energetika, laivyba, pabėgėlių klausimai ir t. t.

Graikijos kultūra ir istorinis palikimas sudaro didžiąją Graikijos švietimo sistemos dalį. Mes didžiuojamės šiuo palikimu, bet jis nėra statiškas, jis nuolat vystomas kartu išsaugant ir graikiškas tradicijas, ugdomas per švietimą. Graikijos universitetai ir kitos aukštojo mokslo institucijos siūlo daugybę programų anglų kalba įvairiose srityse, pavyzdžiui:

- Filosofijos studijos Graikijoje, Sokrato, Platono, Aristotelio, Talio, Pitagoro, Demokrito, Epikūro ir daugelio kitų garsių filosofų namuose.

- Architektūros studijos, edukacinė programa, įkvėpta tokių šedevrų kaip Partenonas, Akropolis ir kt.

- Politikos ir istorijos studijos demokratijos gimtinėje.
- Medicinos studijos Hipokrato tėvynėje. Jis pirmasis įvedė etikos principus medicinoje. Jo sukurti diagnostikos ir gydymo metodai taikomi ir šiandien.
- Fizikos, chemijos ir matematikos studijos.

Daugiau informacijos:

- <https://greece.greekreporter.com/2020/02/10/study-abroad-in-greece-international-programs-for-foreign-students-at-greek-universities/>
- <https://studyinggreece.edu.gr/>
- <http://studyinggreece.edu.gr/el/archiki/>
- <https://www.tuc.gr/index.php?id=5612>
- <https://studylink.com/countries/greece/>
- <https://greeknewsagenda.gr/index.php/topics/business-r-d/7138-international-educational-programmes-for-foreign-students-in-greek-universities>

Graikų kaip užsienio kalba

Pastaraisiais metais Graikijoje gyvenančių ir dirbančių imigrantų skaičius nuolat auga. Tai pasirodė esąs iššūkis Graikijos visuomenei ir Graikijos švietimo sistemai.

Graikijos valstybė įdiegė specialias kalbos mokymo programas, siekdama padėti suaugusiems imigrantams integruotis į Graikijos visuomenę ir palengvinti jų patekimą į darbo rinką. Buvo atliktos kelios apklausos, kuriomis siekta ištirti imigrantų kalbos poreikius ir pageidavimus. Šių tyrimų rezultatai buvo pristatyti įvairiuose dokumentuose. Rezultatai neabejotinai rodo, viena vertus, didelį imigrantų susidomėjimą mokytis graikų kalbos, kita vertus, labai žemą kalbos kursų lankomumo lygį.

Todėl būtina kurti sėkmingą kalbos mokymo programą, kuri būtų geriausias Graikijos integracijos politikos propagavimas. Tai bus pasiekta sėkmingo ir vaisingo imigrantų asociacijų ir švietimo politikos formuotojų bendradarbiavimo dėka. Geras graikų kalbos mokėjimas yra būtinas norint pagerinti imigrantų profesinę, socialinę ir ekonominę padėtį.

Tokios mokymo programos pavyzdys yra „Dirbančių imigrantų graikų kalbos kaip antrosios mokymas(is)“. Ji siūloma visiems imigrantams ir tiems, kurie nori įgyti ilgalaikio gyventojų statusą. Asmuo, norintis įgyti ilgalaikio gyventojų statusą, turi gauti graikų kalbos mokėjimą įrodantį pažymėjimą ir turėti pagrindinių Graikijos kultūros ir istorijos žinių. Ši programa suskirstyta į keturis mokymosi lygius. Pirmus tris lygius sudaro 100 valandų, o ketvirtąjį – 125 valandos.

Kitos mokymo programos skirtos tobulinti suaugusiųjų gebėjimus įvairiose srityse, tokiose kaip naujosios technologijos, sveikata, žemės ūkio darbuotojų švietimas, romų ir imigrantų švietimas.

Chrissi Nerantzi nuotrauka iš Freemagae

Per pastaruosius kelerius metus didžioji imigrantų ir pabėgėlių banga vėl išskėlė šią temą į dėmesio centrą. Iš pradžių Graikija buvo laikoma imigrantų ir pabėgėlių tranzito šalimi. Tačiau pastaruoju metu ši situacija pradėjo keistis, nes vis daugiau žmonių yra įpareigoti likti Graikijoje ilgą laiką, kol jiems bus leista išvykti pas šeimos narius, gyvenančius kitose ES šalyse. Todėl Graikijoje net ir laikinai gyvenantiems imigrantams ir pabėgėliams reikia mokytis, kad galėtų integruotis į visuomenę. Pastaraisiais metais į Graikiją atvykus daug imigrantų ir pabėgėlių, suaugusiųjų švietimo poreikis labai padidėjo. Todėl ministerijos, vietos savivaldybės, universitetai, profesinio mokymo centrai įgyvendino specialius kalbos mokymo kursus, o imigrantams buvo suteikta būtina parama siekiant tapti nepriklausomais ir produktyviais vietos visuomenės nariais.

Daugiau informacijos:

- <https://www.inedivim.gr/en/programmes-actions/%E2%80%99Codyseus-education-immigrants-greek-language-greek-history-and-greek-culture>
- <https://xeniospolis.gr/holistic-adult-refugee-and-migrant-education-program/>
- <https://help.unhcr.org/greece/living-in-greece/access-to-education/>
- <https://asylumineurope.org/reports/country/greece/content-international-protection/employment-and-education/access-education/>
- <https://en.greekcourses.uoa.gr/>

Požiūris į daugiakultūriškumą

Tarpkultūrinis požiūris į švietimą Graikijoje atsirado devintojo dešimtmečio pradžioje, tuo pačiu metu, kai grįžo daug graikų emigrantų iš Vakarų šalių, daugiausia Vokietijos. Vėlesniais metais masinis ir nereguliuojamas imigrantų antplūdis, iš pradžių iš kaimyninių šalių ir buvusios Sovietų Sąjungos valstybių, o vėliau – Azijos, Afrikos ir Artimųjų Rytų, formavo ir tebeformuoja Graikijos visuomenės daugiakultūriškumą.

Graikija pirmą kartą savo šiuolaikinėje istorijoje turėjo įtraukti žmones, gimusius ir užaugusius šalyse, kurios kalbos ir kultūros požūriais labai skyrėsi nuo Graikijos. Kalbant apie Graikijos švietimą, pokyčiai buvo būtini norint patenkinti naujus ir besivystančius poreikius.

Programa „Grįžtančių Graikijos ir užsienio studentų migrantų ugdymas“ labai padėjo institucijų ir mokslinių tyrimų lygmeniu formuojant tarpkultūrinio švietimo ir tarpkultūrinių intervencijų sistemą. Atėnų universiteto Tarpkultūrinių studijų centro vykdomomis tarpkultūrinėmis edukacinėmis programomis ir intervencijomis siekiama skatinti tarpkultūrinį supratimą ir konstruktyvų bendradarbiavimą tarp vietinių graikų ir žmonių iš migrantų šeimų. Tarpkultūrinės politikos filosofiją ir tikslus atspindi pastangos sukurti teisinę valstybę, kurioje visi piliečiai būtų įtraukti. Tokio tipo tarpkultūrinė edukacinė veikla padeda visiems studentams įgyti žinių ir įgūdžių, leidiančių jiems siekti pagrindinių demokratiškos lygybės ir teisingumo principų įgyvendinimo.

Iš esmės pagrindinis šios veiklos tikslas yra tarpkultūrinių demokratiškos piliečių formavimas. Pilietinio ugdymo, kaip valdymo, demokratiškos institucijų, nacionalinės, konstitucinės ir politinės istorijos žinių įgijimo būdai turi skirtis nuo tradicinių metodų. Atsižvelgiant į platesnes sąvokas, tokias kaip piliečių, gyvenančių ir dirbančių daugiakultūroje aplinkoje, teises ir pareigas, politinio ir socialinio ugdymo programos turi būti atnaujintos.

Daugiau informacijos:

- <https://en.unesco.org/creativity/rapports-suivi/rapports-periodiques/rapports-disponibles-28>
- <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/power.2012.4.2.219>
- <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264304116-en.pdf?expires=1611915720&id=id&accname=quest&checksum=70E434B4BF0519C54806A813D3487FF9>
- <https://respondmigration.com/wp-blog/refugee-integration-policies-practices-experiences-greece-country-report>
- <https://www.unhcr.org/gr/en/13585-conference-on-social-integration-of-refugees-in-greece.html>
- <https://greece.iom.int/en/supporting-%E2%80%98cities-network-integration%E2%80%99>

▣ Graikų kalba

Valstybinė kalba – graikų

Graikų kalba yra oficiali Graikijos kalba. Ja kalba beveik visi gyventojai (99 proc.). Iš gyvų indoeuropiečių kalbų graikų kalba turi ilgiausią dokumentuotą istoriją. Rašytiniai graikų kalbos šaltiniai egzistuoja pastaruosius 3400 metų, didžiojoje daugumoje rašytinių tekstų naudota graikų abėcėlė.

Vakarų pasaulio istorijoje ir kultūroje graikų kalba užima svarbią vietą. Daugelis senovės graikų literatūros kūrinių, įskaitant epines Homero poetas, Sofoklio ir Euripido dramas, užima svarbią vietą Europos literatūroje. Be to, daug pagrindinių mokslo ir filosofijos tekstų buvo parašyta graikų kalba. Ir nepamirškime, kad Naujasis Testamentas, pagrindinis krikščionių religijos tekstas, taip pat parašytas graikiškai.

Graikų kultūros, mokslo, politikos ir prekybos įtakos senovės Viduržemio jūros regione pasekmė buvo tai, kad graikų kalbą imta plačiai vartoti; tai buvo tam tikra bendra civilizacijų kalba. Viduramžiais graikų kalba tapo oficialia Bizantijos imperijos kalba. Naujųjų laikų istorijoje graikų kalba yra oficiali kalba Graikijoje ir Kipre, ir yra viena iš 24

oficialių Europos Sąjungos kalbų. Šiandien ja kalba mažiausiai 18 mln. žmonių Graikijoje, Kipre, Albanijoje, Italijoje, Turkijoje, o ypač – visame pasaulyje gyvenantys pirmos, antros ir trečios kartos graikai (graikų kalba diasporoje).

Vietiniai dialektai

Yra keletas vietinių graikų kalbos tarmių:

- **Peloponeso tarmė** daugiausia vartojama Peloponese.
- **Šiauriniai dialektai** dažniausiai vartojami šiaurinėje dalyje ir šiaurinės Egėjo jūros salose.
- **Senoji Atėnų tarmė**, kuria vis dar kalba pagyvenę atėniečiai, Megaros ir Kimerijos gyventojai.
- **Kretos tarme** kalbama beveik vien Kretos saloje.
- Rodo, Chijo, kitų regiono salų ir Kipro **pietryčių dialektai**.

Daugiau informacijos:

- <https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>
- <https://www.greeka.com/greece-culture/language/>
- <https://www.britannica.com/topic/Greek-language>
- <https://omniglot.com/writing/greek.htm>
- <https://greeklanguage.gr/en/?v=f214a7d42e0d>
- <https://en.greekcourses.uoa.gr/>

Užsienio kalbos Graikijoje

Užsienio kalba, kuria Graikijoje kalba 48 proc. gyventojų, yra anglų. Anglų kalba – tarptautinė komercijos, mokslo ir kt. kalba, įtraukta į Graikijos švietimo sistemą. Mokyklose jos mokomasi nuo pirmos klasės. Antrasis pasirinkimas daugelyje Graikijos mokyklų yra vokiečių kalba: beveik 9 proc. gyventojų kalba vokiškai. Kitos užsienio kalbos yra prancūzų (8,5 proc.), italų, (8 proc.) ir ispanų.

Graikijoje angliškai kalbama taip plačiai, kad užieniečiai, planuojantys persikelti į Graikiją dirbti, praleisti pensiją ar atvykti ilgoms atostogoms, su vietiniais gali laisvai bendrauti angliškai, ypač jei kalba su jaunesniais nei 45 metų žmonėmis. Šiuo atveju jie turi nemažą galimybę apsieiti vartodami tik anglų kalbą. Jei jie daugiausia bendrauja su vyresniais nei 45 metų žmonėmis, rekomenduojama pramokti graikiškai, kad būtų lengviau bendrauti su vyresnio amžiaus žmonėmis, kurių anglų kalbos mokėjimo įgūžiai silpnesni.

Paskutinis, bet ne mažiau svarbus dalykas: dar vienas sunkumas ilgalaikiams atvykėliams yra bendravimas su viešojo sektoriaus darbuotojais. Tai – būtinas žingsnis norint gauti vizą, leidimus ir pan. Šiuo atveju bendravimas nėra toks sklandus ir paprastas kaip turizmo sektoriuje. Viešojo sektoriaus darbuotojai daugiausia kalba graikiškai, priešingai nei turizme dirbantys žmonės. Idealiu atveju praktiškas sprendimas būtų išmokti kalbėti graikiškai arba paprašyti graikiškai kalbančio asmens pagalbos tvarkant oficialius dokumentus.

Daugiau informacijos:

- <https://languageknowledge.eu/countries/greece>
- <https://www.worldatlas.com/articles/what-language-do-they-speak-in-greece.html>
- <https://www.quora.com/What-language-do-people-of-Greece-speak>
- <https://howwidelyspoken.com/how-widely-spoken-english-greece/>

▣ TBK taikymo Graikijoje refleksija

Imigracija Graikijoje nėra naujas reiškinys.

Graikija per pastaruosius kelerius metus priėmė labai daug imigrantų, pabėgėlių ir kaimyninių šalių piliečių. Skaičiuojama, kad bendras jų skaičius siekia apie 1,2 mln. Tarp jų yra apie 70 000–90 000 imigrantų ir pabėgėlių. Dauguma jų planuoja per Graikiją tranzitu keliauti į kitas Europos šalis.

Tie, kurie nekantrauja likti Graikijoje ir įgyti Graikijos pilietybę, turi laikytis nustatytų procedūrų ir atitinkamų teisės aktų.

Be įvairių kitų įsipareigojimų, jie turi gerai mokėti graikų kalbą ir įrodyti, kad yra susipažinę su Graikijos istorija, kultūra ir tradicijomis, kad galėtų būti įtraukti į vietos visuomenę.

Taigi, vis labiau reikia, kad suaugusiųjų mokymo teikėjai iš viešojo ar privataus sektoriaus organizuotų mokymus imigrantams ir pabėgėliams, o suaugusiųjų švietėjai tinkamai juos apmokyti. Taip pat reikia specialių integracijos mokymo programų, kurias parengtų suaugusiųjų švietimo teikėjai.

Visoje Graikijoje yra keletas mokymo paslaugų teikėjų, siūlančių kursus imigrantams.

Tarp siūlomų kursų yra:

- nemokami graikų kalbos kursai imigrantams;
- kalbų mokymas pabėgėliams ir imigrantams;
- Atėnų universiteto suaugusiųjų imigrantų ir pabėgėlių integracijos programa.

Be to, mūsų organizacija, siekdama greičiau įtraukti juos į Graikijos visuomenę, šiai tikslinei grupei parengė įvadinį kursą.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar savo darbovietėje turėjote kokių nors tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos kėlimo kursų? Jei taip, kokia buvo jūsų patirtis?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kiek salų yra Graikijoje?
2. Kaip griežtai žiūrima į punctualumą Graikijoje?
3. Kokiomis užsienio kalbomis dažniausiai kalbama Graikijoje?
4. Kokios yra svarbiausios religinės šventės Graikijoje?
5. Kiek skirtingų graikiško sūrio rūšių yra?

▣ Pagalvokite

- Ar Graikija gali būti laikoma turistų lankoma vieta?
- Kokia yra Graikijos politinė sistema?
- Ar Graikija yra svetinga šalis užsienio studentams?
- Ar Graikija yra svetinga šalis pabėgėliams?
- Kaip vertinate graikų polinkį mokytis užsienio kalbų?
- Kodėl graikiškas maistas toks populiarus?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- <https://www.greeka.com/greece-culture/>
- <https://www.nytimes.com/2012/02/19/magazine/the-way-greeks-live-now.html>
- <https://internationalliving.com/countries/greece/>
- <https://greekcitytimes.com/greek-lifestyle-and-events-from-around-the-world/>
- [Study Abroad in Greece: International Programs for Foreign Students \(greekreporter.com\)](http://StudyAbroadinGreece.com)
- <https://studyinggreece.edu.gr/>
- <https://www.tuc.gr/index.php?id=5612>
- <https://studylink.com/countries/greece/>
- [International educational programmes for foreign students in Greek Universities \(greeknewsagenda.gr\)](http://InternationalEducationalProgrammesforForeignStudentsinGreekUniversities.com)
- ["Odysseus" Education of Immigrants in the Greek Language, the Greek History and the Greek Culture | Youth and Lifelong Learning Foundation - INEDIVIM](http://OdysseusEducationofImmigrantsintheGreekLanguage,theGreekHistoryandtheGreekCulture.com)
- <https://xeniospolis.gr/holistic-adult-refugee-and-migrant-education-program/>
- <https://help.unhcr.org/greece/living-in-greece/access-to-education/>
- [Access to education - Asylum Information Database | European Council on Refugees and Exiles \(asylumineurope.org\)](http://AccessToEducation.eu)
- <https://en.greekcourses.uoa.gr/>
- <https://en.unesco.org/creativity/rappports-suivi/rappports-periodiques/rappports-disponibles-28>
- <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2304/power.2012.4.2.219>
- [OECD iLibrary | Working Together for Local Integration of Migrants and Refugees in Athens \(oecd-ilibrary.org\)](http://OECDiLibrary.org)
- <https://respondmigration.com/wp-blog/refugee-integration-policies-practices-experiences-greece-country-report>
- <https://www.unhcr.org/gr/en/13585-conference-on-social-integration-of-refugees-in-greece.html>
- <https://greece.iom.int/en/supporting-%E2%80%98cities-network-integration%E2%80%99>
- <https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>
- <https://www.greeka.com/greece-culture/language/>
- <https://www.britannica.com/topic/Greek-language>
- <https://omniglot.com/writing/greek.htm>
- <https://greeklanguage.gr/en/?v=f214a7d42e0d>
- <https://en.greekcourses.uoa.gr/>
- <https://languageknowledge.eu/countries/greece>
- <https://www.worldatlas.com/articles/what-language-do-they-speak-in-greece.html>

- <https://www.quora.com/What-language-do-people-of-Greece-speak>
- <https://howwidelyspoken.com/how-widely-spoken-english-greece/>

Praktinis TBK taikymas Ispanijoje

Šiame poskyryje trumpai pristatome Ispaniją ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Ispanijos suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote savo šalį užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Koks, jūsų nuomone, šalies įvaizdis visame pasaulyje?
- Kaip manote, ar šalis patraukli užsieniečiams?

Kelios citatos apie Ispaniją

Kaip lengva susirasti draugų Ispanijoje!

Geriausias būdas išlaikyti paslaptį Ispanijoje – parašyti knygą.

Ispanijoje nėra naktinio gyvenimo. Jie eina miegoti vėlai ir keliasi vėlai. Tai ne naktinis gyvenimas. Tai tik dienos pratęsimas.

Trys ispanai, keturios nuomonės.

Mokausi gaminti gerą paeliją, bet tai tikras menas.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar žinote, ką reiškia garsioji „Guernica“, kurią 1937 m. nutapė Picasso’as?

Kuo ypatingas ispaniškas omletas (tortilija)?

Ar žinote, kaip vadinama šventė, kai žmonės mėtosi pomidorais?

Kur Europoje yra dykuma?

Santjago de Kompostelos katedra yra seniausio piligriminio kelio Europoje pabaiga. Kokį maršrutą turime omenyje?

▣ Trumpai apie šalį

Geografija ir pagrindinės vietos

Pirėnų pusiasalis (kurį Ispanija dalijasi su Portugalija ir Andora) yra pietvakariniame Europos kampe ir apima didžiąją Ispanijos teritorijos dalį. Kanarų, Balearų, kelios mažesnės salos ir miestai Šiaurės Afrikoje Seuta ir Mellilja priklauso Ispanijai. Šalis yra viena iš penkiasdešimties didžiausių pasaulio šalių. Jos bendras plotas yra 506 030 kv. km.

Kalnai, sudarantys didžiules grandines, supa aukštą vidaus plokščiakalnį, esantį daugiau nei 600 m virš jūros lygio. Pusiasalio geografija pasižymi išskirtinių anklavų ir natūralių buveinių gausa. Kraštovaizdžio įvairovė neabejotinai išskiria pusiasalį iš kitų Europos vietovių.

Ispanijai dėl jos geografinės padėties įtakos turi du labai skirtingi vandens telkiniai: platus atviras Atlanto vandenynas ir Viduržemio jūra, kurios vienintelis fizinis ryšys su pirmuoju yra siauras kanalas, žinomas kaip Gibraltaro sąsiauris. Per jį maišosi labai skirtingo druskingumo ir temperatūros vanduo. Ispanijos pakrantė driekiasi 5 755 km.

Ispanijos upių natūralų srautą daugiausia lemia krituliai. Nuo jų priklauso, iš kur upių vandenys atsiranda ir virsta paviršine ar požemine vandens srove. Tačiau žmogaus įsikišimas, infrastruktūra, naudojama valdyti vandens pasiskirstymą, ir kiti veiksniai turi įtakos natūraliam upių srautui.

Didžiulius dabartinės Ispanijos hidrografinės sudėties kontrastus paaikškina įvairus šalies klimatas, taip pat morfologiniai ir geologiniai veiksniai.

Ispanijos reljefo žemėlapis (Instituto Geográfico Nacional)

Šaltinis: <https://www.lamoncloa.gob.es/lana/en/espana/historyandculture/geoqraphy/Paginas/index.aspx>

Istorija

Ispanija yra karalystė, kurios didžioji dalis žemės yra Pirėnų pusiasalyje, Europos pietvakariuose. Pusiasalis dėl savo geografinės padėties veikė kaip kultūrinis tiltas ne tik tarp Šiaurės ir Pietų Europos, bet ir tarp Afrikos bei Viduržemio jūros. Praeityje vykę pakilimai ir nuosmukiai čia sufomavo civilizacijų katilą. Todėl šis kraštas didžiuojasi turtingu kultūros paveldu ir ilga istorija.

Daugiau nei prieš 35 000 metų pirmieji šiuolaikiniai žmonės atvyko į dabartinę Ispaniją. Romos užkariavimas, prasidėjęs 218 m. pr. Kr., pradėjo ilgą kultūros susijungimo laikotarpį, kurio padariniai gali būti jaučiami ir šiandien. Žlugus Vakarų imperijai, germanų gentys (visigotai, suevidai ir vandalai) ir galiausiai maurai užėmė Ispaniją. Maurų įtaka pusiasalyje tęsėsi iki Granados Nasridų karalystės žlugimo 1492 m. Katalikų karalių santuoka lėmė dinastinę

sąjungą tarp Kastilijos ir Aragono. Atradus ir užkariavus Ameriką, Ispanija išpopuliarėjo Europoje ir sukūrė didžiulę imperiją, apimančią keturis žemynus. Ispanų buvimas Amerikoje sukūrė tvirtą ryšį tarp dviejų Atlanto vandenyno pusių, o ispanų kalba tapo įprasta beveik 500 mln. žmonių.

Šiuo metu Ispanija yra aukščiausio išsivystymo lygio šalių grupėje. Ji aktyviai dalyvauja JT, NATO, EBPO ir G-20 bei kitose tarptautinėse organizacijose ir konferencijose. Ispanija taip pat yra Europos Sąjungos, galingiausio pasaulyje prekybos bloko, narė ir yra įsipareigojusi toliau plėtoti Europos integraciją.

Segovijos akvedukas

Šaltinis: http://www.xn--espaacultura-tnb.es/es/estilos_artisticos/romano.html

Virtuvė

Ispaniškas maistas gerai žinomas visame pasaulyje dėl to, kad yra kvapnus, maistingas, tradicinis, kūrybiškai paruoštas ir įvairus, taip pat dėl populiarių restoranų ir puikių patiekalų, kaip matyti iš tarptautinio šefų žinomumo. Legendinė Viduržemio jūros dieta, UNESCO įtraukta į nematerialųjį kultūros paveldą, yra labai maistinga. Alyvuogių aliejus, ispaniškas kumpis (nacionalinio pasididžiavimo šaltinis) ir ispaniškas vynas yra pagrindiniai ingredientai.

Skanūs mėsos patiekalai, šviežia žuvis (kurią galima kepti, troškinti arba kepti ant grotelių) ir vėžiagyviai (pvz., moliuskai, midijos, aštuonkojai su bulvėmis, virtomis su druska ir lauro lapais) – visa tai yra ispaniškos virtuvės dalis. Paelija, gaspačo (šalta daržovių sriuba), bulvių omletas, *cocido madrileño* (troškinta mėsa su avinžirniais), Iberijos kumpis ir garsiosios tapos yra už šalies ribų gerai žinomi ispaniški patiekalai.

Tapos yra užkandis, valgomas šaltas arba karštas. Jos gali būti padarytos iš įvairių ingredientų – kumpio, midijų, keptų kalmarių, alyvuogių, troškintų grybų ir kitų daržovių. Trumpai tariant, tapos yra kaip mažytės lėkštutės, tačiau jos turi gilią socialinę reikšmę: yra susijusios su džiaugsmu mėgautis ne tik maistu, bet ir draugiškumu bei laime.

Tradicinėje ispanų virtuvėje gausu desertų, tokių kaip *tocinos de cielo*, *pestiños*, *crema catalana*, *sobaos*, *buñuelos* ir *tarta de Santiago*. Miltai, kiaušiniai ir cukrus yra pagrindiniai jų ingredientai. Šie desertai ne tik skanūs, bet ir saldūs. Ant ispanų pietų stalo yra ir dar daugiau tradicinių patiekalų. Kiekviename regione jie skirtingi.

Paeliją valencijana

Šaltinis: <https://www.20minutos.es/noticia/2198531/0/paella-valenciana/pollo-conejo/valencia/>

Kasdienio gyvenimo specifika

Ispanų kasdienis gyvenimas labai panašus į kitų išsivysčiusių Vakarų šalių piliečių gyvenimą. Tačiau yra keletas papročių, būdingų tik Ispanijai. Akivaizdžiausias, ypač užsienio svečiams, yra dienos organizavimas ir valgytų planavimas. Pietūs patiekiami tarp 14.00 ir 15.00 val., ir tai yra pagrindinis dienos valgis. Tradiciškai po jo būna poilsis – garsioji *siesta*, tačiau šis ritualas nyksta, nes dauguma žmonių dabar važinėja ilgus atstumus iš namų į darbą. Vakariene, lengvesnis patiekalas, taip pat patiekiamas vėlai – tarp 21.00 ir 22.00 val. Vasarą net ir vėliau.

Ši tendencija atsispindi verslo įstaigų, prekybos vietų ir švietimo institucijų darbo valandose. Vidury dienos daroma ilga pertrauka – paprastai dviejų valandų – per kurią dauguma parduotuvinių nedarba, o gatvėse nesutiksi daug žmonių. Barai, restoranai ir dideli prekybos centrai yra vienintelės vietos, neuždaromos vidurdienį.

Tuo metu per televiziją transliuojamos pagrindinės dienos naujienos, taip pat kai kurios populiariausios laidos. Darbo diena tęsiasi nuo vėlyvos popietės, 16.30–17.00 val., iki maždaug 20.00 val.

Šeštadienis yra aktyviausia savaitės diena miestų ir miestelių centruose, kai dauguma šeimų išeina apsipirkti, susitikti su draugais ar tiesiog pasivaikščioti po parkus mėgaudamiesi saulės spinduliais. Šeštadienio vakarą saulei nusileidus, daugumoje barų ir lauko maitinimo įstaigų gausu žmonių, kurie ramiai mėgaujasi gėrimais ir maistu. Sekmadieniai skiriasi priklausomai nuo miesto dydžio: didžiuosiuose miestuose dauguma parduotuvių ir prekybos centrų dirba visą dieną, mažesniuose miestuose ir kaimuose viskas uždaryta. Sekmadienis – diena atsipalaiduoti.

Daugiau informacijos:

- <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/historyandculture/geography/Paginas/index.aspx>
- <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/historyandculture/>
- <https://www.spain.info/en/gastronomy-wine-tourism/>
- <https://www.britannica.com/place/Spain/Daily-life-and-social-customs>

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokios kultūros paveikė Ispaniją?

Iš kur į Ispaniją atvyksta dauguma imigrantų?

Ar manote, kad Ispanija yra įtraukioji šalis?

Ar ispanai kalba angliškai?

Ar kalbėti ispaniškai Barselonoje nemandagu?

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kur ir kaip tai vyksta?

Ispanija yra labai patraukli studijų vieta tarptautiniams studentams. Šalis gali pasigirti gerai organizuota švietimo sistema, įvairiomis studijų programomis ir neprilygstama akademinė patirtimi. Tarptautiniai studentai į Ispaniją traukia dėl įvairių priežasčių, įskaitant puikų klimatą, aktyvų ir linksmą gyvenimo būdą bei daugybę darbo ir mokymosi galimybių. Ispanijoje yra 84 universitetai (50 valstybinių ir 34 privatūs). Daugelis Ispanijos švietimo institucijų laikomos tarp geriausių pasaulyje, o tai rodo, kad akademinio personalo kompetencija yra gerbiama ir vertinama visame pasaulyje.

Mokslo ir inovacijų ministerijos duomenimis, bendras tarptautinių studentų skaičius Ispanijos aukštosiose mokyklose yra 194 743 (įskaitant mobilumo programų studentus). Šis skaičius apima tarptautinius studentus iš valstybinių ir privačių universitetų, taip pat vaikus ir merginas. Inžinerija, vadyba ir administravimas, kalbos, humanitariniai mokslai, teisė ir sveikatos mokslai yra vienos populiariausių studijų programų tarp užsienio studentų Ispanijoje.

Didžioji dalis aukštojo mokslo programų dėstoma ispanų kalba, tačiau siūlomos ir angliškos.

Suaugusiesiems yra keletas mokymosi galimybių, tačiau, atsižvelgiant į problemas, su kuriomis susiduria suaugusieji imigrantai, reali prieiga ribota.

Suaugusiųjų imigrantų kompleksinių švietimo planų ar procedūrų nėra, tačiau yra tam tikrų pavienių iniciatyvų, kurių imasi pačios institucijos. Taip pat veikia privatūs centrai, kuriuose naudojamos įvairios priemonės, metodai, medžiagos, tačiau ne visada laikomasi tos pačios teisinės bazės. Šios institucijos ir centrai sutelkia dėmesį į konkrečias pastangas, galinčias padėti jiems geriau suprasti situaciją.

Kai kurios iš šių iniciatyvų apima ilgą mokymo(si) kelią, prasidedantį nuo raštingumo ir kalbos mokymosi tiems, kuriems trūksta elementarių bendravimo įgūdžių, toliau pereinama prie socialinių įgūdžių ugdymo, informacinių ir ryšių technologijų valdymo mokymų, ir baigiama įdarbinimo, profesinio perkvalifikavimo ir specialybės mokymu.

Suaugę imigrantai daugiausia atvyksta iš Maroko, Rumunijos, Ekvadoro, Kolumbijos, Senegalo, Jungtinės Karalystės ir Brazilijos. Vyrai daug dažniau nei moterys.

Ispanijos aukštojo mokslo tarpkultūrinimas
Šaltinis: <http://sepie.es/internacionalizacion>

Požiūris į daugiakultūriškumą

Ispanija visada buvo vertinama kaip šalis su geografine kultūrine įvairove, o ne šalis su kultūrinėmis mažumomis. Nepaisant nacionalinės konstitucinės daugiakultūriškumo deklaracijos trūkumo, vyriausybė pradėjo pripažinti kultūrinę įvairovę ir ėmė telkti dėmesį į imigrantų ir mažumų socialinę integraciją. Tai daugiausia buvo pasiekta vadovaujantis Nacionaliniais socialinės įtraukties veiksmų planais, kurie nuo 2001 m. rengiami bendradarbiaujant su daugybe nevyriausybinių organizacijų. Jais įsipareigojama gerinti imigrantų socialinę integraciją. Pilietybės ir integracijos strateginiame plane Ispanija apibūdinama kaip „pliuralistinė visuomenė“, turinti „įvairios kilmės, kultūrų ir bruožų imigrantų, kurie sudaro visuomenės bendrą tapatybę“. Tai labai svarbu socialiniu požiūriu, nes imigrantų buvimas iš esmės pakeis mūsų visuomenę demografiniu, ekonominiu, kultūriniu ir politiniu aspektais.

Nors ispanai paprastai palankiai žiūri į imigrantus, vyriausybės politinė užduotis turėtų būti numalšinti, o ne stiprinti imigrantų invazijos keliamus rūpesčius.

Ispanai iš esmės yra draugiški atvykėliams, tačiau kartais visuomenę palaužia nerimas. Pastaraisiais metais migracija labiau politizuojama nei anksčiau.

Nepaisant to, Ispanijos gyventojai išlaikė teigiamą požiūrį į imigrantus ir pabėgėlius. Du trečdaliai ispanų turi palankią nuomonę apie juos.

Daugiakultūre Ispanija

Šaltinis: <https://plataformaintercultural.es/>

▣ Ispanų kalba

Valstybinė kalba – ispanų

Kastilų kalba yra oficiali kalba valstybėje pagal Ispanijos Konstitucijos 3 straipsnį. Visi ispanai (47 mln.) turi pareigą ją mokėti ir teisę ja kalbėti. Kitos kalbos taip pat bus pripažintos oficialiomis atitinkamose autonominėse bendruomenėse. Nustatyta, kad Ispanijos kalbinių formų įvairovė yra kultūrinis paveldas, kurį būtina išlaikyti ir saugoti. Šalies Konstitucija kartu su Ispanijos daugiakalbių bendruomenių priimtais teisės aktais siūlo išsamią teisinę bazę kalbinių teisių pripažinimui, neatsižvelgiant į tai, ar kalbama ispanų ar kastiliečių.

Ispanų kalba, kaip ir kitos romanų kalbos, kilo iš lotynų kalbos susiskaidymo. Ispanų kalbos atsiradimas Amerikoje 1492 m. buvo esminis kalbos plitimui. Ispanijos karališkoji akademija, įkurta 1713 m., ir Ispanų kalbos akademijų asociacija sprendžia ortografijos, gramatikos ir leksikos standartizavimo klausimus.

Ispanų kalba yra antra didžiausia kalba pasaulyje (po kinų). Ji lenkia anglų ir hindi kalbas. Ispaniškai kalba 400 mln. žmonių. Dabar ji yra oficiali kalba daugiau nei dvidešimtyje pasaulio šalių.

Katalonų kalba yra oficiali Katalonijos ir Balearų salų autonominių bendruomenių kalba. *Institut d'Estudis Catalans* išleido *Normes ortogràfiques, Diccionari ortogràfic* ir *Gramàtica* (1907 m.). Tai padėjo susisteminti kalbą.

Valensijos kalba yra oficiali Valensijos autonominės bendruomenės kalba. *Cortes Valencianas* patvirtino Valensijos kalbos akademijos steigimą 1998 m., kurios tikslas buvo nustatyti ir dokumentuoti valensiečių kalbos taisykles.

Baskų kalba yra viena seniausių Europos kalbų. Jos kilmė yra daugelio teorijų objektas. Šiuo metu ja kalbama Ispanijos Baskų krašte, Navaros šiaurės vakarų provincijose ir Prancūzijos baskų regione. Remiantis Regioninės autonomijos statutu, baskų kalba tapo oficialia *Comunidad Autónoma Vasca* kalba 1979 m. Karališkoji baskų kalbos akademija sukūrė šios kalbos normas.

Galisų kalba kalbama visoje Galisijoje, taip pat prie jos sienų su Astūrija, Leonu ir Zamora. Galisijos karališkoji akademija buvo įkurta 1905 m. Tai žymi galisų kalbos formalizavimą ir vartojimo standartų nustatymą.

Ispanų kalbos

Šaltinis: <https://es.slideshare.net/miprofedespanol/lenguas-de-espaa-40144276>

Užsienio kalbos Ispanijoje

Daugiau nei 6 mln. ispanų gimė už šalies ribų, o tai sudaro šiek tiek daugiau nei 13 proc. gyventojų. Dauguma ispanų yra iš kitų Europos šalių, nors yra iš Lotynų Amerikos, Šiaurės Afrikos ir Azijos.

Ispanijoje dažniausiai vartojamos arabų, rumunų, anglų, prancūzų, portugalų, vokiečių, italų, rusų ir kinų kalbos.

Didinti tarptautinių studentų skaičių ir išlaikyti juos Ispanijoje tapo nacionalinės politikos prioritetu. Daugelis universitetų stengiasi pritraukti tarptautinių studentų į savo tikslus įtraukdami tarptautinį, tarpkultūrinį ir (arba) pasaulinį aspektą, taip pat pradėdami tarptautines įdarbinimo kampanijas.

SEPIE yra svarbi organizacija viešinimo srityje. Ji padeda populiarinti Ispanijos universitetų sistemą tarptautiniu mastu ir valdo stipendijų bei mobilumo programas, sudarydama bendradarbiavimo sutartis su užsienio vyriausybėmis dėl studentų, dėstytojų ir ne akademinio personalo integravimo į Ispanijos universitetų sistemą.

Ispanai turi gerai žinomą kalbos mokymosi trūkumą. Ištikus dešimtmečius duomenys nesikeičia – Ispanija pagal užsienio kalbų mokėjimą yra ES šalių sąrašo pabaigoje. Ekspertai dažniausiai nurodo švietimo ir kultūros problemas, taip pat ekonomines kliūtis. Tai paaiškina ispanų nenorą mokytis užsienio kalbų.

Užsienio kalbos

Šaltinis: <https://studenttravelplanningguide.com/global-trends-in-foreign-language-demand-and-proficiency/>

Daugiau informacijos:

- <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/spanishinstitutions/Paginas/index.aspx#languages>
- <https://www.rae.es/>
- <https://www.cervantes.es/default.htm>
- <http://www.iec.cat/activitats/entrada.asp>
- <https://www.llull.cat/english/home/index.cfm>
- <http://www.avl.gva.es/en>
- <https://www.euskaltzaindia.eus/index.php?lang=en>
- <https://www.etxepare.eus/en>
- <https://academia.gal/>
- <https://blog.lingoda.com/en/which-are-the-most-spoken-languages-in-spain/>
- https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/26_spain_international_students_2018_en.pdf
- https://ecfr.eu/publication/border_games_spain_answer_to_the_populist_challenge_on_migration/
- https://ec.europa.eu/education/study-in-europe/country-profiles/spain_en
- <http://www.sepie.es/internationalisation.html>
- <https://www.accem.es/formacion/>

- <https://www.unir.net/educacion/revista/como-afecta-la-multiculturalidad-en-la-educacion-espanola-informe-talis/>
- <https://www.educaweb.com/contenidos/educativos/estudiar-espana/acceso-sistema-educativo-espanol-personas-refugiadas-inmigrantes/>
- <https://www.studying-in-spain.com/spain-international-student-statistics/#:~:text=Number%20of%20International%20Students%20in%20Spain&text=The%20total%20Number%20of%20international,Ministry%20of%20Science%20and%20Innovation.>

▣ TBK taikymo Ispanijoje refleksija

Ispanija iš emigrantų tapo imigrantų šalimi. Nepaisant jau seniai egzistavusios didelės įvairovės, apmąstymai, teisės aktai ir švietimo susirūpinimas kultūriniu pliuralizmu prasidėjo tik tada, kai išryškėjo imigracijos sukeltos problemos. Nagrinėjant Ispanijos švietimo tarpkultūrinę perspektyvą ir politikos bei praktikos santykį, rezultatas yra labai geras, ypač atsižvelgiant į tai, kaip kultūrinė įvairovė vertinama tiek teisiniu, tiek praktiniu požiūriais.

Suaugusiųjų švietimas Ispanijoje apima daugybę dalykų, tokių kaip raštingumas, pagrindiniai įgūdžiai, galimybė įsidarbinti ir laisvalaikio veikla. Mokymus siūlo vietos valdžios institucijos, darbdaviai ir nepriklausomi mokymo centrai. Nors suaugusieji mokosi vis aktyviau, vis dar nėra profesionalių andragogų rengimo programų.

Peržiūrėti šalies švietimo sistemą yra būtina siekiant pritaikyti didaktinę švietimo sistemos metodiką XXI amžiaus daugiakultūrės studentų bendruomenės poreikiams. Dėl šio daugiakultūriškumo suaugusiųjų švietėjai permąsto mokymo būdus, nes jie priklauso kartai, kuri tiesiogiai nepatyrė tokios daugiakultūrės situacijos kaip dabartinė, nepaisant fakto, kad per Ispanijos teritoriją žmonės nuo seno migravo iš įvairių pasaulio šalių.

Štai kodėl Ispanijos švietėjams reikia mokytis apie įvairias mokymo galimybes daugiakultūriame kontekste, įskaitant daugiakultūrį ir tarpkultūrinį švietimą.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Ar savo darbovietėje turėjote kokių nors tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos ugdymo mokymų? Jei taip, kokia buvo jūsų patirtis?

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokio ilgio yra Ispanijos pakrantė?
2. Kokiais metais katalikų karaliai atkariavo Ispaniją?
3. Kas yra tapos?
4. Ar siesta vis dar egzistuoja tarp ispanų?
5. Kiek universitetų yra Ispanijoje?
6. Ar Ispanija yra imigracijos ar emigracijos šalis?
7. Kiek oficialių kalbų yra Ispanijoje?
8. Kokiomis užsienio kalbomis dažniausiai kalbama Ispanijoje?

▣ Pagalvokite

- Ar Ispaniją galima laikyti saulės ir jūros šalimi?
- Kokia politinė sistema Ispanijoje?
- Kodėl Viduržemio jūros dieta tokia garsi?
- Ką manote apie dienos organizavimą ir maitinimosi planavimą Ispanijoje?
- Kaip manote, ar tarptautiniams studentams Ispanija yra patraukli studijų vieta?
- Kaip apibūdintumėte ispanų požiūrį į imigrantus ir pabėgėlius?
- Kaip įvertintumėte kelių kalbų sambūvį Ispanijoje?
- Kaip paaiškinti ispanų požiūrį į užsienio kalbas?

▣ Sužinokite daugiau

- <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/historyandculture/geography/Paginas/index.aspx>
- <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/historyandculture/>
- <https://www.spain.info/en/gastronomy-wine-tourism/>
- <https://www.britannica.com/place/Spain/Daily-life-and-social-customs>
- <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/spanishinstitutions/Paginas/index.aspx#languaes>
- <https://www.rae.es/>
- <https://www.cervantes.es/default.htm>
- <http://www.iec.cat/activitats/entrada.asp>
- <https://www.llull.cat/english/home/index.cfm>
- <http://www.avl.gva.es/en>
- <https://www.euskaltzaindia.eus/index.php?lang=en>
- <https://www.etxepare.eus/en>
- <https://academia.gal/>
- <https://blog.lingoda.com/en/which-are-the-most-spoken-languages-in-spain/>
- https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/26_spain_international_students_2018_en.pdf
- https://ecfr.eu/publication/border_games_spain_answer_to_the_populist_challenge_on_migration/
- https://ec.europa.eu/education/study-in-europe/country-profiles/spain_en
- <http://www.sepie.es/internationalisation.html>
- <https://www.accem.es/formacion/>
- <https://www.unir.net/educacion/revista/como-afecta-la-multiculturalidad-en-la-educacion-espanola-informe-talis/>
- <https://www.educaweb.com/contenidos/educativos/estudiar-espana/acceso-sistema-educativo-espanol-personas-refugiadas-inmigrantes/>
- <https://www.studying-in-spain.com/spain-international-student-statistics/#:~:text=Number%20of%20International%20Students%20in%20Spain&text=The%20total%20number%20of%20international,Ministry%20of%20Science%20and%20Innovation.>

Vaizdo įrašai:

- <https://www.youtube.com/watch?v=UGgc8yV3GE>
- <https://video.nationalgeographic.com/video/00000144-0a23-d3cb-a96c-7b2f61a80000>
- https://www.speakingofspain.com/videos_of_spain.html#
- <https://www.youtube.com/watch/nPcfZLaMoAo>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Qb7g-eqeDLg>

Praktinis TBK taikymas Italijoje

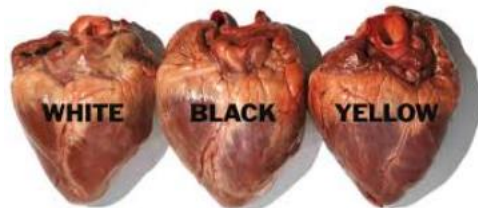
Šiame poskyryje trumpai pristatome Italiją ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Italijos suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote savo šalį užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Koks, jūsų nuomone, šalies įvaizdis visame pasaulyje?
- Kodėl manote, kad šalis yra patraukli užsieniečiams?

Kelios citatos apie Italiją

- „Tu gali turėti visatą, jeigu aš galiu turėti Italiją“, Giuseppe Verdis, italų kompozitorius.
- „Kūrėjas sukūrė Italiją pagal Michelangelo dizainą“, Markas Tvenas, rašytojas ir humoristas.
- „Žmogus, nebuvo Italijoje, visada jaučiasi nepilnavertis, nes nematė to, ko tikimasi, kad žmogus turėtų būti matęs“, Samuelis Johnsonas, rašytojas ir poetas.

- Olivieras Toscanis, italų fotografas ir jo daugiakultūriškumo idėja.

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kiek yra Dovydo, garsiosios Michelangelo skulptūros, kopijų?

Su kuo įprastai siejama Italijos geografija?

Koks Italijos miestas sudarytas iš 118 mažų salų?

Kur yra seniausia pasaulio biblioteka?

Kur yra popiežiaus būstinė?

Kokie yra tipiški stereotipai, siejami su Italija?

▣ Trumpai apie šalį

Geografija ir pagrindinės vietos

Italija yra Viduržemio jūros šalis, užimanti pusiasalį, esantį pietų Europoje. Italiją sudaro patys įvairiausi kraštovaizdžiai Žemėje. Šalies sienas sudaro Adrijos jūra rytinėje pakrantėje, Tirėnų jūra vakaruose arba Viduržemio jūros pakrantėje ir Jonijos jūra pietuose. Šiaurėje Italija ribojasi su Prancūzija, Šveicarija, Austrija ir Slovėnija. Italija yra ilgas pusiasalis, panašus į aukštą batą: tai pagrindinė priežastis, kodėl Italija paprastai vadinama „batu“. Apulijos regionas pietryčiuose yra „bato kulnas“, o Kalabrijos regionas pietvakariuose – „bato pirštas“. Pagrindinę Italijos kalnų grandinę sudaro Alpės: aukščiausi taškai yra palei Monte Rosą, kurios viršūnė yra Šveicarijoje, ir palei Monblaną, kurio viršūnė yra Prancūzijoje. Toskana, esanti į pietus, yra bene geriausiai žinomas Italijos regionas. Jis garsėja menu, architektūra ir kraštovaizdžiu. Per visą šalį driekiasi aukšti Apeninų kalnagūbriai, apimantys visą Italijos pusiasalio plotį. Didžioji dalis apatinės Apeninų grandinės yra beveik dykumoje, kurioje gyvena daugybė gyvūnų rūšių, tokių kaip šernai, vilkai ir lokiai. Pietinė Apeninų dalis nestabili su keliais aktyviais ugnikalniais, įskaitant Vezuvių. Šalies apačioje, Viduržemio jūroje, yra Sicilijos ir Sardinijos salos.

Italijos žemėlapis. Šaltinis: [Viaggiatori.net](https://www.viaaggiatori.net/), <https://www.viaaggiatori.net/>

Įdomūs faktai

- Italijoje yra trumpiausia upė pasaulyje (upė Ri, 175 m).
- Italija gali pasigirti daugiausia UNESCO pasaulio paveldo objektų turinčia šalimi visame pasaulyje.
- Italijoje yra vieninteliai 3 aktyvūs ugnikalniai Europoje (Strombolis, Etna ir Vezuvius).

Etnos ugnikalnis (šaltinis: SiViaggia, <https://siviaqia.it/>)

Istorija

Per daugiau nei 3000 metų Italijos istoriją žymėjo laikino susivienijimo ir ilgo atsiskyrimo epizodai, bendruomenių nesutarimai ir žlugusios imperijos. Taikiai gyvendami jau daugiau nei pusę amžiaus Italijos gyventojai mėgaujasi aukštu gyvenimo lygiu ir labai išvystyta kultūra. Italijos istorija prasideda nuo etruskų, senovės civilizacijos, geografiškai išsidėsčiusios tarp Arno ir Tibro upių. Senovės Italijos istorija visame pasaulyje garsėja Romos imperija, II amžiuje besidriekusi nuo Indijos iki Škotijos. Imperija žlugo V mūsų eros amžiuje po daugybės barbarų invazijų, per kurias hunai, langobardai, ostrogotai ir frankai – buvę Romos pavaldiniai – užgrobė Italijos dalis. Į dalis suskirstyta šalis gyvavo ilgai, Renesanso epochoje klestėjo daug miestų-valstybių. Šis laikotarpis buvo labai reikšmingas, nes pasižymėjo dideliu intelektualiniu, meniniu ir technologiniu tobulėjimu. Italijos suvienijimas baigtas XIX a., kai po revoliucijos karaliumi tapo Viktoras Emanuelis II. Pirmajame pasauliniame kare Italija, kuri buvo Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos sąjungininkė, iš esmės prisidėjo prie pergalės. Italija užbaigė susijungimą gavusi Trentą ir Triestą, ir įgijo nuolatinę vietą Tautų Sąjungos vykdomojoje taryboje. Kiti dvidešimt metų pasižymėjo Benito Mussolinio diktatūra. Jis pasirinko dalyvauti Antrajame pasauliniame kare su nacistine Vokietija ir Japonijos imperija. Diktatūra baigėsi kariniu pralaimėjimu, Musolinio suėmimu ir pabėgimu bei Italijos pilietiniu karu tarp Italijos pasipriešinimo judėjimo, remiamo Amerikos armijos, ir nacių fašistų. Išlaisvinus Italiją, referendumu buvo panaikinta monarchija, atkūrta demokratija. Gyventojai džiaugėsi ekonominiu stebuklu. Buvo įkurta Europos Sąjunga, NATO ir Šešeto grupę (vėliau G7 ir G20).

Koliziejus (šaltinis: Parco Archeologico del Colosseo, <https://parcocolosseo.it/>)

Įdomūs faktai

- Pavadinimas „Italija“ iš pradžių buvo vartojamas tik pietvakariniam pusiasalio taškui. Tradiciškai sakoma, kad pavadinimas kilo iš vitalų genties, gyvenusios Kalabrijoje. O šios genties pavadinimas, manoma, susijęs su lotynišku žodžiu „vitulus“, reiškiančiu veršį.
- Kadaise Italijos miestas Sirakūzai buvo didžiausias senovės Graikijos miestas.
- Šv. Petro katedra yra didžiausias krikščionių pastatas pasaulyje.

Virtuvė

Jeigu iš trijų labiausiai paplitusių stereotipų apie Italiją (pica, makaronai ir mandolina) yra susiję su maistu, tam turėtų būti priežastis. Italų virtuvė – viena populiariausių ir dažniausiai kopijuojamų pasaulyje. Tai tipiška Viduržemio jūros regiono virtuvės ingredientai, receptai ir gaminimo būdai kurti visame Italijos pusiasalyje nuo antikos laikų. Italija garsėja savo regioniniais skirtumais, ypač tarp šalies šiaurės ir pietų. Tai atsispindi ir virtuvėje, kuri turi daug regioninių skirtumų tipiškus produktus ir receptus atžvilgiu. Italų virtuvė pasižymi paprastumu, daugelis patiekalų turi tik du keturis pagrindinius ingredientus. Tipiški itališkų patiekalų ingredientai yra vaisiai, daržovės, padažai, mėsa ir kt. Dauguma jų naudojami populiariausiam itališkam patiekalui – makaronams. Šiaurės Italijoje dažniausiai naudojami šie ingredientai: žuvis, bulvės, ryžiai, kukurūzai, dešros, kiauliena ir įvairių rūšių sūriai. Tipiškas Ligūrijos produktas yra pesto – padažas iš baziliko, riešutų, česnako ir alyvuogių aliejaus. Emilija-Romanija regionas visame pasaulyje garsėja Parmos kumpiu, įvairių rūšių saliamiais, triufeliais, parmezano ir granos sūriais bei pomidorais (Bolognese padažu arba ragu). Toskanoje makaronai tradiciškai patiekiami su mėsos padažu (taip pat žvėriena). Pietų Italijoje yra didžiausia vaisių ir daržovių įvairovė: pomidorai, paprikos, alyvuogės ir alyvuogių aliejus, česnakai, artišokai, apelsinai, baklažanai, cukinijos. Mėgaujamosi įvairių ilgių, pločių ir formų makaronais. Yra šimtai skirtingų formų makaronų, turinčių bent jau toje vietoje pripažįstamus pavadinimus. Pavyzdžiui:

spagečiai (plonos lazdelės), *rigatoni* (vamzdeliai arba cilindrai), *fusilli* (sūkurėliai) ir lazanija (lakštai). Virtiniai, tokie kaip *gnocchi* (pagaminti iš bulvių ar moliūgų) ir makaronai, pavyzdžiui, *spätzle*, yra tradiciniai patiekalai kai kuriose Italijos dalyse.

Įdomūs faktai

- Italijoje kasdien išgeriama daugiau nei 9,3 mln. kavos puodelių (50 proc. italų paprastai išgeria bent 1 puodelį kavos per dieną).
- Per metus vienas italas suvalgo vidutiniškai 25 kg makaronų.
- Kasmet Italijoje pagaminama daugiau nei 5 mln. picų.

Itališka virtuvė (šaltinis: Taccuini Gastrofisici, <https://www.taccuiniagastrofisci.it/>)

Kasdienio gyvenimo specifika

Šeima (*la famiglia*) yra svarbiausias italų gyvenimo aspektas. Šeima teikia emocinę ir ekonominę paramą ir sudaro socialinio rato pagrindą. Palyginti su situacija anksčiau, dabar itališkos šeimos mažesnės, nes sumažėjo gimstamumas. Keičiasi ir šeimų struktūra, nes vienas tėvų dažnai būna nepasiekiamas per savaitę dėl didelių atstumų darbo reikalais. Nepaisant to, santykiai tarp šeimos narių išlieka itin artimi.

Dauguma italų siekia savarankiškumo ir nepriklausomybės, tačiau dėl ekonominio klimato daugelis suaugusių vaikų lieka gyventi su tėvais. Iš tiesų, italai vėliausia Europoje palieka tėvų namus. Kita vertus, italų kultūroje jaučiama gili pagarba pagyvenusiems šeimos nariams. Vyresnio amžiaus šeimos nariai yra labai atsidavę savo vaikams ir anūkams, ypač pietinėje Italijos dalyje, kur vaikų darželių sistema nėra plečiama. Šeima vis dar atlieka svarbų vaidmenį kuriant socialinę sanglaudą ir priklausymo jausmą: tai ypač pasakytina apie kai kuriuos mažus kaimelius ir miestelius, kur šeimos gyvena viena šalia kitos išties kartas, todėl skirta labai daug dėmesio šeimos reputacijai saugoti. Viena populiariausių kasdinių laisvalaikio pramogų yra televizijos žiūrėjimas, radijo

klausymas, laikraščių skaitymas ir ėjimas į kiną. Skaityti knygas ar sportuoti nėra labai populiaru. Nors nemažai italų mielai leidžia laisvalaikį namuose, viešosios erdvės taip pat yra svarbios jų kasdieniame gyvenime. Jaunieji italai kasdien susitinka su draugais, dažnai vakarais miestų aikštėse, eina į barus, kino teatrus, picerijas ir diskotekas. Miesto aikštės yra tipiška vyresnio amžiaus žmonių susitikimo vieta. Jie susitinka pasikalbėti, pažaisti kortomis ir papasakoti praeities istorijų.

Italijos aikštė (šaltinis: Margie in Italy, <https://margieinitaly.com/>)

Daugiau informacijos:

- <https://www.britannica.com/place/Italy>
- <https://www.tripsavvy.com/>
- <https://www.britannica.com/topic/history-of-Italy>
- <https://www.petersommer.com/italy/history>
- <https://www.insightguides.com/destinations/europe/italy/historical-highlights>
- <https://www.bonappetour.com/blog/italys-must-eat-foods-12-delicacies-not-to-be-missed/>
- <https://www.realsimple.com/food-recipes/cooking-tips-techniques/italian-cuisine>
- <https://www.walksofitaly.com/blog/food-and-wine/the-16-most-iconic-foods-to-eat-in-italy>
- <http://slowitaly.yourquidetoitaly.com/popular-foods-of-italy/>
- <https://www.flavoursholidays.co.uk/blog/8-ways-the-italian-lifestyle-teaches-you-to-appreciate-life-more/>
- <https://www.italymagazine.com/featured-story/how-experience-italian-lifestyle-home>
- <https://www.thelocal.it/20190209/10-italian-habits-to-adopt-immediately>

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kokios kultūros paveikė Italiją?

Iš kokių šalių atvyksta imigrantai į Italiją?

Ar manote, kad Italija yra įtraukioji šalis?

Kas dalyvauja daugiakultūriame suaugusiųjų švietime Italijoje?

Ar Italijos istorija yra daugiakultūriškumo ar kultūrinio uždarmo pavyzdys?

▣ Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kur ir kaip tai vyksta?

Į Italiją persikeliantys suaugusieji daugiausia atvyksta iš šių šalių: Šiaurės Afrikos, Rumunijos, Albanijos, Kinijos ir Ukrainos. Kalbant apie formalųjį suaugusiųjų švietimą, Italijos situacijai būdinga tai, kad yra valstybinių ir privačių suaugusiųjų švietimo paslaugų teikėjų. Kaip rodo naujasi Italijos socialinės struktūros ir sudėties pokyčiai, mokymuisi visą gyvenimą teikiama ekonominė ir socialinė reikšmė. Didelis skirtumas tarp šiaurės ir pietų regionų ir išaugusi migracija per pastaruosius kelis dešimtmečius paskatino valdžią sutelkti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi į socialinę įtrauktį. Vietinės viešosios institucijos siūlo keletą kursų suaugusiems. Juose dėmesys skiriamas pagrindiniams raštingumo ir skaičiavimo įgūdžiams, taip pat užsienio kalbų ir informacinių technologijų kompetencijoms ugdyti. Privatus sektorius siūlo įvairių kategorijų kursus, skatinančius suaugusiųjų gyvenimo įgūdžių tobulinimą. Kalbant apie neformalųjį suaugusiųjų švietimą, jį daugiausia valdo NVO, dirbančios suaugusiųjų švietimo srityje. Neformalaus mokymosi paslaugą teikia vadinamieji liaudies universitetai (*Università Popolari*), kurie yra privačių ir viešųjų organizacijų, kurių tikslas skatinti suaugusiųjų švietimą, padaliniai. Juose organizuojamos įvairios veiklos, daugiausia skirtos suaugusiems, bet gali dalyvauti ir jaunesni asmenys. Pirmieji universitetai buvo atidaryti XX a. pradžioje, remiantis Danijos ir Švedijos pavyzdžiu. Kitas neformalaus mokymosi pavyzdys yra *Università per la Terza Età*, specialiai skirtas vyresniems nei 50 metų žmonėms (dažniausiai pensininkams), norintiems pagerinti savo išsilavinimą. Asociacija, koordinuojanti šiuos švietimo teikėjus nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu, vadinama *Unitre*.

Comunità di Sant'Egidio, veikianti daugiakultūrio suaugusiųjų švietimo srityje (šaltinis: Comunità di Sant'Egidio, <https://www.santeaidio.org/>)

Požiūris į daugiakultūriškumą

Kaip ir dauguma kitų Europos piliečių, italai paprastai neigiamai vertina bendrą daugiakultūriškumo poveikį šalyje. Tik 18 proc. italų mano, kad daugiakultūriškumas turėjo teigiamos įtakos Italijai, o 57 proc. mano, kad jis turėjo neigiamą poveikį. Tai paaiškinti padeda du veiksniai. Pirma, italai yra linkę susieti daugiakultūriškumą su imigracija ir suvokia, kad daugelis atvykstančių į Italiją nėra tikri pabėgėliai (t. y. jie nebėga nuo karo ar persekiojimo), o ekonominiai migrantai, ieškantys geresnio gyvenimo. Tai atsispindi ir viešose diskusijose, kuriose visi atvykėliai dažniausiai vadinami tik imigrantais, neskiriant skirtingų imigrantų kategorijų. Antra, požiūriui į imigrantus ir pabėgėlius daugiausia įtakos turi italų požiūris į „kitą“, t. y. žmones, kurie skiriasi nuo jų. Tie, kurie yra palankiau nusiteikę pabėgėlių atžvilgiu, yra labiau linkę priimti ir imigrantus. Toks pat modelis iš esmės galioja tiems, kurie priešinasi pabėgėliams ir imigrantams. Didžioji dauguma italų išreiškia panašų požiūrį į pabėgėlius ir imigrantus. Darbo vietų trūkumas ir pesimizmas dėl nuolatinio nedarbo reiškia, kad ekonominiai rūpesčiai vaidina didesnę vaidmenį formuojant požiūrį į imigrantus Italijoje, taigi ir į daugiakultūriškumą. Be to, kai kurios besiformuojančios politinės partijos kuria visiško užsidarymo daugiakultūriškumui bangą. Nepaisant to, verta paminėti atvejų tyrimus, kuriuose daugiakultūriškumas buvo suvokiamas kaip socialinio praturtinimo būdas. Pavyzdžiui, vadinamasis Riačės modelis. Kalvos viršūnėje esantis viduramžių miestas Riačė pietinėje Italijos pakrantėje prieš 15 metų buvo beveik miestas vaiduoklis. Namai apleisti, o vietinė mokykla beveik uždaryta. Miestui kilo pavojus išnykti, nes ekonominio pakilimo metu gyventojai išvyko į šiaurės Italiją ir užsienį. Nuo tada, kai pradėta priimti ribotą skaičių imigrantų gyventi ir dirbti, Riačės likimas ėmė keistis. Ši pertvarka buvo įmanoma dėl mero Domenico Lucano, kuris sukūrė Italijos vyriausybės finansuojamą schemą, skirtą pasiūlyti pabėgėliams apleistus butus ir mokymus. Tai padėjo atstatyti miesto gyventojų skaičių ir ekonomiką. Riačėje dabar gyvena apie 450 imigrantų iš daugiau nei 20 šalių už Europos ribų. Tai sudaro maždaug ketvirtadalį visų miesto gyventojų. Riačės modelis teikia imigrantams galimybę dalyvauti naujoje visuomenėje be didelio ekonominio ir socialinio spaudimo, su kuriuo įprastai susiduria daugelis kitų bandydami užsidirbti pakankamai, kad išsilaikytų. Tada imigrantai gali sutelkti dėmesį į įtrauktį, mokytis vietinės kalbos, bendrauti su vietos gyventojais ir įgyti įgūdžių, kurių jiems reikia, kad galėtų kurti geresnę ateitį.

Paveikslas Riačės gatvėje (šaltinis: *The Local*, <https://www.thelocal.it/>)

▣ Italų kalba

Valstybinė kalba – italų

Oficiali kalba visoje šalyje yra italų, kilusi iš Toskanos dialekto. Nepaisant to, kad italų kalba yra oficiali, šalyje išlaikyta daugybė regioninių kalbų, kai kurios jų sulaukė oficialaus pripažinimo (pvz., Sardinijos). Šios regioninės kalbos yra ne dialektai, bet atskiros kalbos, kurios labai skiriasi nuo standartinės italų kalbos. Šiaurinės regioninės kalbos iš tikrųjų yra artimesnės prancūzų ir oksitanų kalboms nei standartinė italų ar pietų kalboms. Regioninėms kalboms priskiriama: kimbrių, vakarų germanų kilmės kalba; italų kalba, daugiausia kalbama Romos miestuose ir centrinėje bei šiaurinėje Italijoje; Pjemonto kalba, turinti didelę prancūzų kalbos įtaką, gerokai pakankamai skiriasi nuo standartinės italų kalbos, kad būtų laikoma atskira kalba, kuria kalbama Pjemonte; Ladin – retoromanų kalba, kuria kalbama Dolomitų kalnuose; ligūrų kalba, artimesnė pjemontiečių, lombardų ir prancūzų kalboms nei standartinė italų kalbai. Lombardo kalba labai skiriasi nuo standartinės italų kalbos; neapoliečių-kalabriečių kalba, kalbama Kampanijos ir Kalabrijos provincijose; Emilijano-Romagnolo, struktūriškai nuo italų kalbos atskirta kalba, gimininga langobardų kalbai, vartojama Šiaurės Vakarų Italijoje, Emilijos-Romanijos regiono dalyje; Venecijos kalba, kuri skiriasi nuo standartinės italų kalbos, kalbama Šiaurės Italijoje, Venecijos mieste ir Tre Venezie regione; Sicilijos kalba pakankamai skiriasi nuo standartinės italų kalbos, kad būtų laikoma atskira kalba; mocheno kalba, gimininga bavarų ir kimbrių kalboms, ja Trentino regione kalba apie 1 900 italų.

Italų tarmių žemėlapis (šaltinis: *Linguaenauti*, <https://linguaenauti.com/>)

Užsienio kalbos Italijoje

Užsienio (arba mažumų) kalbos yra tos, kurios yra oficialios nacionalinės kalbos kitose šalyse ir kuriomis kalba mažumos Italijoje. Jos skiriasi nuo Italijai būdingų regioninių kalbų. Užsienio kalbos, kurios yra kitų šalių valstybinės kalbos arba jų variantai: vokiečių, vartojama Pietų Tirolio provincijoje Šiaurės Italijoje; slovėniškai kalbama šiaurės rytiniame Friulio-Venecijos Džiulijos regione netoli sienos su Slovėnija; Molizės kroatų kalba, kroatų išėivijos tarmė, kurią galima išgirsti pietiniame Molizės regione; albanų kalba kalbama keliose srityse, esančiose Avelino, Potencos, Taranto, Kozencos, Katancaro ir Palermo provincijose Pietų Italijoje ir centrinėje Sicilijoje; prancūzų-provano kalba (Prancūzijoje vadinama *patois*) kalba apie 70 000 žmonių, gyvenančių Aostos slėnio regione; apie 15 000 katalonų kalbą vartojančiųjų gyvena Aljero vietovėje Sardinijos šiaurės vakarų kampe; korsikiečių kalba kalbama Madalenos saloje, šiaurės rytinėje Sardinijos pakrantėje. Imigracijos procesas atnešė ir kitų kalbų į Italiją, įskaitant arabų, hindi, pandžabų, urdu, turkų, kurdų, kinų mandarinų ir kt.

Dvikalbiai ženklai (šaltinis: *Il Piccolo*, <https://ilpiccolo.gelocal.it/>)

Daugiau informacijos:

- https://eaea.org/wp-content/uploads/2018/01/italy_country-report-on-adult-education-in-italy.pdf
- http://migis.eu/?page_id=96
- <http://slowitaly.yourguidetoitaly.com/languages-of-italy/>
- <https://languageknowledge.eu/countries/italy>
- <https://www.britannica.com/place/Italy/Languages>
- <https://euroalter.com/it/the-riace-model-or-migration-as-a-value-for-a-truly-global-citizenship/>
- <https://www.eurozine.com/the-riace-model/>

▣ TBK taikymo Italijoje refleksija

Daug metų Italija buvo emigracijos šalis; tik per pastaruosius kelis dešimtmečius ši tendencija pasikeitė. Nuo aštuntojo dešimtmečio Italija iš emigrantų tapo imigrantų šalimi. Kiekvienais metais Italija augo kaip pasaulinė imigrantų vieta ir šiandien yra viena Europos šalių, kurios teritorijoje gyvena daugiausia imigrantų. Nepaisant to, aštuntajame dešimtmetyje daugelyje Europos šalių susiformavusi daugiakultūrinė paradigma Italijoje niekada neprijijo. Diskusijos tarpkultūriniais klausimais prasidėjo tik 1990-ųjų pradžioje. Jos daugiausia paveikė Italijos švietimo sistemą.

Švietimas yra pagrindinė žmogaus teisė, kaip nurodyta Italijos Konstitucijoje. Pagal Italijos Konstitucijos 34 straipsnį „mokslas turi būti prieinamas visiems, privalomas ir nemokamas mažiausiai aštuonerius metus. Mokyklos turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį kuriant mąstančius, rūpestingus ir produktyvius piliečius“. Švietimas – labiau nei bet kuris kitas mūsų gyvenimo aspektas – vaidina pagrindinį vaidmenį plėtojant tarpkultūrinę dinamiką, nes gali padėti naikinti stereotipus, išankstines nuostatas ir rasistinį elgesį. Tai paskatino aukščiau aprašytas politines

intervencijas. Nepaisant oficialaus pritarimo, tarpkultūrinis požiūris Italijoje per pastaruosius kelis dešimtmečius buvo suvokiamas miglotai ir prastai įgyvendinamas. Prie tokio rezultato prisidėjo įvairūs aspektai. Visų pirma, pastaraisiais metais Italiją pasiekiančių imigrantų skaičius buvo didesnis nei bet kurioje kitoje Europos šalyje. Antra, Italijos mokyklų sistemai ir apskritai viešosioms institucijoms buvo labai sunku įsipareigoti spręsti kultūrinės įvairovės iššūkius: viešosios lėšos kartais naudotos „netikrai“ įtraukčiai skatinti, o turimų išteklių nuolatinės stebėsenos ir kontrolės trūko. Pagrindinė priežastis, kodėl italų kelias į tarpkultūriškumą vis dėlto yra sėkmingas, yra trečiojo sektoriaus veikla. Laikui bėgant nevyriausybinių organizacijos pasirodė kaip svarbus agentas, užpildantis spragą, kurią paliko politikai ir mokyklų nepasirengimas. Įsikišus savanoriškoms ir nevyriausybiniams organizacijoms, pavyko suteikti daug vertingų tarpkultūrinių paslaugų imigrantams (italų kaip antrosios kalbos mokymas, užsienio kalbų ir kultūrų propagavimas ir kt.).

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kokios yra pagrindinės Italijos kalnų grandinės?
2. Kokie yra trys aktyvūs ugnikalniai Italijoje?
3. Kuris Italijos istorinis laikotarpis pasižymėjo didžiuliu meniniu ir kultūriniu sujudimu?
4. Su kokių gyvūnų iš pradžių buvo siejamas Italijos pavadinimas?
5. Kiek kilogramų makaronų vienas italas vidutiniškai suvalgo per metus?
6. Kaip vadinamos garsiosios istorinės žirgų lenktynės, organizuojamos Italijoje?
7. Kuris miestas laikomas daugiakultūriškumo modeliu?
8. Iš kurios tarmės kilusi standartinė italų kalba?

▣ Pagalvokite

- Ar žinote kokius nors UNESCO saugomus objektus Italijoje?
- Kokia yra politinė sistema Italijoje?
- Kokie tipiški itališki produktai žinomi visame pasaulyje?
- Kokie pagrindiniai italų virtuvės elementai?
- Ar yra skirtumų tarp šiaurės ir pietų italų gyvenimo būdo?
- Kaip apibūdintumėte italų požiūrį į migrantus ir pabėgėlius?
- Kaip vertinate skirtingų kalbų sambūvį Italijoje?

▣ Sužinokite daugiau

Nuorodos į visus paminėtus šaltinius ir papildomą medžiagą:

- <https://accademiadellacrusca.it/en>
- <http://www.italia.it/en/travel-ideas/gastronomy.html>
- <http://slowitaly.yourguidetoitaly.com/10-most-famous-cities-of-italy/>
- <https://learnamo.com/en/italian-famous-monuments/>
- <http://www.italia.it/en/home.html>
- <https://theculturetrip.com/europe/italy/articles/the-10-most-important-italian-artists-you-should-know/>
- https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/italy_en
- <https://learnamo.com/en/school-education-italy/>

- https://ec.europa.eu/immigration/country-specific-information/italy/highly-qualified-worker_en

Vaizdo įrašai:

- <https://www.youtube.com/watch?v=FIRwssZYRM0>
- <https://www.youtube.com/watch?v=4DPkfkZkzYq>
- <https://www.youtube.com/watch?v=psdNX3o142s>
- <https://www.youtube.com/watch?v=ZSrnN9q7WYY>
- https://www.youtube.com/watch?v=y_4p6_KsqoE
- <https://www.youtube.com/watch?v=myzzfwB-9Cc>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Y16QLJOVP6s&t=77s>
- <https://www.youtube.com/watch?v=xd-sIRkEw>
- <https://www.youtube.com/watch?v=tUM2-JiynMo>
- <https://www.youtube.com/watch?v=FrMVRGuYxXw>
- <https://www.youtube.com/watch?v=8hAOxsTpVY>

Praktinis TBK taikymas Kipre

Šiame poskyryje trumpai pristatome Kiprą ir ten susiklosčiusią situaciją dėl daugiakultūriškumo ir tarpkultūrinio bendravimo kompetencijos. Kipro suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems su daugiakultūriais ir daugiakalbiais suaugusiais besimokančiais, ši informacija turėtų būti naudinga, nes labai svarbu pažinti savo kultūrą, kad būtų galima suprasti ir priimti kitus.

▣ Apšilimas

- Kaip dažniausiai pristatote savo šalį užsieniečiams?
- Kokią pagrindinę informaciją sakote?
- Kaip manote, koks šalies įvaizdis visame pasaulyje?

- Aptarkite šias citatas:

„Daugiakultūriškumo esmė yra ta, kad vienintelė kultūra, kuriai galima nepritarti, yra tavo.“ – Martin Amis

„Daugiau nei 40 metų laukiau, kada galėsiu atvykti į Kiprą, ir jis nenuvylė – Afroditės gimtinė, civilizacijų kryžkelė“ – Joe Biden

Daugiau informacijos:

- <http://www.heartcyprus.com/about-cyprus/cypriot-wisdom>
- <https://www.goodreads.com/quotes/tag/multiculturalism>
- <https://quotestats.com/topic/quotes-about-cyprus/>

▣ Trumpai apie šalį

Pagalvokite ir padiskutuokite: Apie ką pirmiausia pagalvojate išgirdę žodį *Kipras*?

Geografija ir pagrindinės vietos

Kipras yra labiausiai į rytus nutolusi ir trečia pagal dydį Viduržemio jūros sala (9 251 kv. km.). Geografinė padėtis unikali, nes jis yra prekybos kelių tarp Europos, Afrikos ir Azijos kryžkelėje. Dėl reikšmingos vietos salą daugelį metų vis užkariaudavo ir kolonizuodavo kitos civilizacijos ir kultūros. Šiuo metu sala yra padalyta į keturis segmentus: Kipro Respublika (Pietuose), kuri yra tarptautiniu mastu pripažinta vyriausybė ir Europos Sąjungos narė; šiaurinė salos dalis – Šiaurės Kipro Turkijos Respublika, kuri yra nelegaliai okupuota, ir kurią pripažįsta tik Turkija; žaliosios linijos buferinė zona tarp šiaurinės ir pietinės dalies, kurią kontroliuoja Jungtinės Tautos ir dvi britų bazės salos pietuose (Akrotyris ir Dekelija). Visa sala suskirstyta į šešis rajonus: Nikosijos, Larnakos, Limasolio, Pafoso, Famagustos ir Kirenijos. Kipre gyvena apie 1,2 mln. gyventojų, o jo sostinė yra Nikosija. Nikosija žinoma kaip vienintelė padalyta sostinė pasaulyje. Kipras turi turtingą ir įvairių kraštovaizdį, kurį sudaro ilgos smėlio pakrantės, krištolo mėlynumo vanduo, uolėti kalnai, žali slėniai, miškai, daugybė pėsčiųjų takų ir vynuogynų. Pagrindinės salos kalnų grandinės yra Kirenija (1 023 m) šiaurėje ir Troodas (1 951 m) pietuose. Kipriečiai per metus mėgaujasi daugiau nei 300 saulėtų dienų. Nors Kipras garsėja karštomis ir sausomis vasaromis bei švelniomis žiemomis, gyventojai turi galimybę žiemą kalnuose mėgautis sniegu.

Įdomūs faktai:

- Kipre gyvena daugiau kačių (1,5 mln.) nei žmonių (1,2 mln.).
- Kipre yra daugiau nei 1 950 žydinčių augalų rūšių, iš kurių 140 neauga niekur kitur pasaulyje.

Pagrindinės vietos:

1. Senovės Kouriono graikų romėnų griuvėsiai:

Šaltinis: <https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/rural/sites-monuments/item/2402-kourion-archaeological-site>

2. Afroditės uola:

Žinoma kaip meilės deivės Afroditės gimtinė. Legendoje pasakojama, kad žmogus, apiplaukęs aplink Afroditės uolą, bus sėkmingas ir amžinai jaunas.

Šaltinis: <https://cyprusconferences.org/sofsem2020/about-cyprus/>

3. Larnakos druskos ežeras:

Žiemą ežere flamingai ieško maisto.

Šaltinis: <https://theculturetrip.com/europe/cyprus/articles/20-must-visit-places-in-cyprus/>

Daugiau informacijos:

- <https://www.justaboutcyprus.com/geography/>
- <https://www.planetware.com/tourist-attractions/cyprus-cy.htm>
- <https://www.lonelyplanet.com/cyprus/attractions>
- <https://www.visitcyprus.com/index.php/en/>

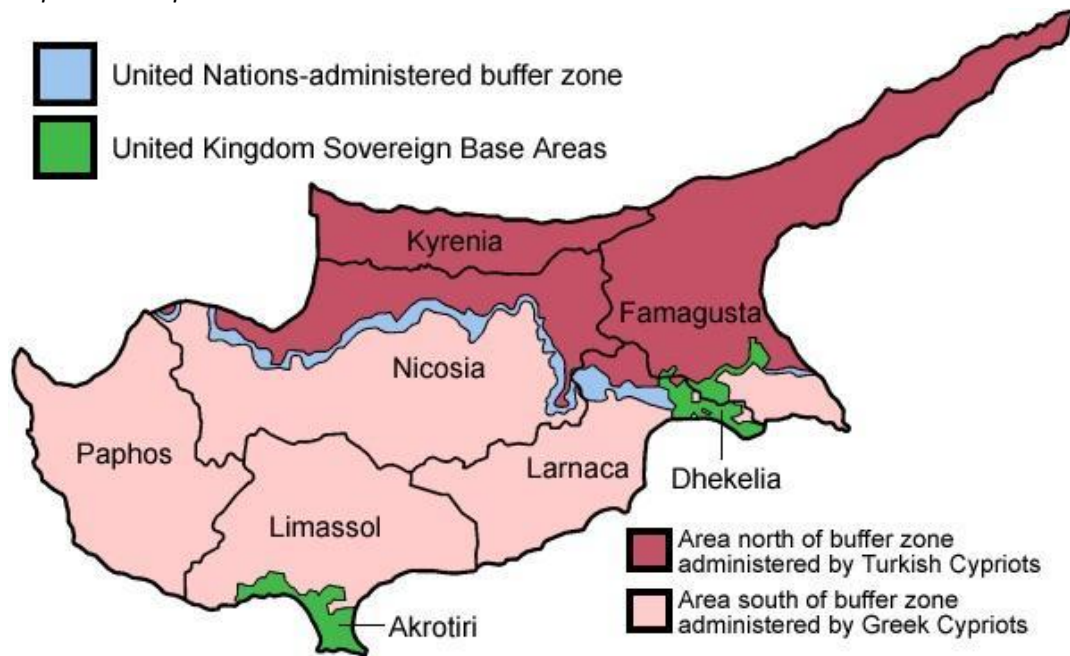
Vaizdo įrašai:

- Vaizdo įrašas apie Kiprą: patirkite smaragdinį vandenyną ir smėlėtus Viduržemio jūros Kipro salos krantus: <https://www.britannica.com/place/Cyprus/images-videos#/media/1/148573/241856>
- Geresnės dienos jau čia: https://www.youtube.com/watch?v=eCh3rN41_Nq
- Kipras sveikina pasaulį!: <https://www.youtube.com/watch?v=kb2-6zemmj8>

Istorija

Nors Kipro tauta palyginti maža, ji neabejotinai turi ilgą ir turtingą daugiau nei 10 000 metų istoriją. Kaip minėta, dėl idealios strateginės salos vietos ji tapo įvairių kultūrų ir civilizacijų taikiniu. Mikėnų graikai pirmieji įkėlė koją į salą daugiau nei prieš 3 500 metų ir įtvirtino savo civilizaciją ir kultūrą. Po daugelio metų salą kolonizavo finikiečiai, asirai, egiptiečiai, romėnai, frankai, venecijiečiai, osmanai ir britai. Todėl Kipro istorija yra unikalus įvairių kultūrų ir laikotarpių mišinys. Kipre yra daugybė į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą įtrauktų graikų šventyklų, priešistorinių gyvenviečių, romėnų griuvėsių, Bizantijos bažnyčių, pilių, musulmonų mečečių, britų kolonijinių pastatų ir daug kitų įstabių objektų. Nuo XVI a. Kipras daugiau nei 300 metų buvo kontroliuojamas Osmanų imperijos. 1925 m. jį oficialiai kolonizavo britai. 1960 m. sala pagaliau įgijo nepriklausomybę, tačiau po kurio laiko, 1974 m., įsiveržė Turkija, todėl dabar sala padalyta į dvi dalis – graikų ir kipriečių (Pietų) ir turkų ir kipriečių (Šiaurės) dalis. Tarp Šiaurės ir Pietų yra buferinė zona, kurią kontroliuoja Jungtinės Tautos, veikiančios kaip taikos palaikymo pajėgos. Nepaisant nepalankios padėties, 2004 m. Kipras oficialiai tapo Europos Sąjungos nare. Šiaurės Kipro Turkijos Respubliką oficialia vyriausybe pripažįsta tik Turkija.

1. Politinis Kipro žemėlapis:

Šaltinis: https://www.reddit.com/r/MapPorn/comments/awxe4z/political_map_of_cyprus/

2. Chirokitijos archeologinė vietovė (neolito gyvenvietė), UNESCO pasaulio paveldo vieta:

Šaltinis: <https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/rural/sites-monuments/item/757-choirokoitia-archaeological-site-neolithic-settlement>

3. Seniausias pasaulyje vynas kilęs iš Kipro: <https://www.youtube.com/watch?v=oh8KFGbdYUK>

Šaltinis: <https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/food-drink/local-drinks1/item/384-commandaria>

Virtuvė

Kipriečiai yra nepaprastai aistringi ir didžiuojasi savo virtuve, todėl dalijimasis ir mėgavimasis maistu yra kiekvieno socialinio renginio dalis, įskaitant šeimos susibūrimus, ypatingas progas, šventes ir t. t. Kipriečių mityba ir gastronomija apima įvairius delikatesus, kuriems daugiausia įtakos turi graikų, vidurio Rytų ir Romos kultūros. Pagrindiniai ingredientai yra alyvuogių aliejus, sezoninės daržovės, mėsa, ankštiniai augalai, šviežia žuvis ir unikalūs pieno produktai. Garsiausias vietinis Kipro produktas yra *Halloumi* sūris, kuris saloje gaminamas šimtmečius. Jis daromas iš ožkos pieno ir yra Kipro kultūros paveldo dalis. Vietiniai jį vartoja įvairiai kasdien – daro sumuštinis, kepa ant griliaus, naudoja kaip raviolių įdarą, deda į sriubas ir makaronų patiekalus). Kitas populiarus tradicinis su maistu susijęs salos paprotys yra *Meze*. Tai geriausiai apibūdinama kaip didelė puota, kuri paprastai yra socialinio renginio dalis, ir apima įvairius patiekalus, tokius kaip tradiciniai padažai, kepta mėsa, dešros, sūriai, ankštinės daržovės, troškinti patiekalai bei tradiciniai desertai. Kiti išskirtiniai Kipro patiekalai, kuriuos verta paminėti, yra *kolokasi*, *koupepia* ir *souvla*. *Kolokasi* yra šakninė daržovė, panaši į saldžiąją bulvę ir auginama tik Kipre. Dažniausiai kepama ir troškinama su kiauliena pomidorų ir salierų padaže. *Koupepia* yra tradicinis patiekalas, gaminamas iš vynuogių lapų, įdarytų ryžiais, malta kiauliena arba jautiena, šviežiomis žolelėmis ir kitais prieskoniais, virtas pomidorų padaže. *Souvla* yra geriausias Kipro griliaus patiekalas – lėtai kepti dideli kiaulienos arba ėrienos gabalai. *Souvla* gaminimo procesas laikomas ritualu ir yra labai svarbi Kipro kultūros dalis. Šį ritualą dažniausiai atlieka vyrai.

1. Kipro *Meze*:

Šaltinis: <http://www.cyprusbeat.com/why-we-love-cypriot-meze/>

2. Kolokasi:

Šaltinis: <https://www.visitcyprus.com/index.php/el/discovercyprus/food-drink/local-recipes/item/360-kolokasi-taro-root>

3. Souvla:

Šaltinis: <https://globalstorybook.org/10-traditional-dishes-try-cyprus/>

Daugiau informacijos:

- Tradiciniai Kipro desertai: <http://www.cyprusbeat.com/10-traditional-cypriot-desserts/>
- <https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/food-drink>
- <https://www.delightfulcyprus.com/en/the-cypriot-gastronomy/>

Kasdienio gyvenimo specifika

Nepaisant intensyvios ir žiaurios salos istorijos, ji laikoma viena saugiausių pasaulio šalių ir yra šeimoms palanki vieta. Palyginti su kitomis ES šalimis, nusikalstamumo lygis yra gana žemas ir žmonės jaučiasi saugūs vaikščiodami vieni bet kuriuo paros metu. Kipro žmonės garsėja visame pasaulyje svetingumu ir ramiu Viduržemio jūros mentalitetu. Dauguma gyventojų įprastai dirba 8 valandas per dieną, o savaitgaliais dažniausiai būna laisvi, kad galėtų atsipalaiduoti ir praleisti laiką su artimaisiais. Šiltas oras ir daugiau nei 300 saulėtų dienų per metus leidžia gyventojams mėgautis daugybe lauko pramogų, tokių kaip ėjimas į paplūdimį, nardymas, žygiai kalnuose ir net slidinėjimas žiemą. Kipras žinomas dėl kavinių kultūros. Dauguma kavinių Kipre dirba iki 12 valandos nakties. Daugeliui europiečių tai gali atrodyti neįprasta, tačiau kipriečiai mėgsta leisti laiką, bendrauti ir mėgautis kava lauko kavinėse valandų valandas, net ir naktį. Saloje šurmuliuoja naktinis gyvenimas su daugybe barų ir klubų, dirbančių iki ankstyvo ryto. Pagrindinis transportas Kipre – automobilis. Deja, viešasis transportas nėra patikimas, o kipriečiai nelabai mėgsta naudotis dviračiais. Įdomus faktas, kad Kipras yra viena iš keturių ES šalių, kuriose važiuojama kairiąja kelio puse. Kitas svarbus dalykas, yra tai, kad šeima ir laiko leidimas su artimaisiais yra pagrindinis Kipro kultūros bruožas. Dauguma šeimų sekmadienius leidžia valgydami kartu *souvla* arba eidami į restoraną.

Daugiau informacijos:

- <https://www.expats.com/en/guide/europe/cyprus/19629-the-cypriot-lifestyle.html>
- <https://www.chooseyourcyprus.com/9-reasons-why-we-love-cyprus.html>
- <https://johanneslarsson.com/living-in-cyprus-8-reasons-to-move-here-entrepreneur-perspective/>

Vaizdo įrašai:

- Kipras | *Discover Humanity* [9 serija]: <https://www.youtube.com/watch?v=VMaSw5dAGc0>

Pagalvokite ir padiskutuokite:

Kuo jūsų šalies kasdienio gyvenimo specifika skiriasi nuo Kipro?

Daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

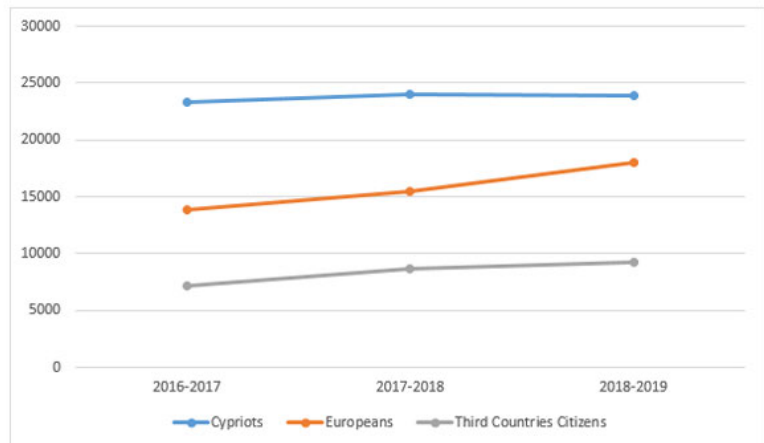
Daugiakultūris aukštasis mokslas

Per pastaruosius kelerius metus užsienio studentų skaičius Kipre labai išaugo. Kipro švietimo, kultūros, sporto ir jaunimo ministerijos tinklalapio duomenimis, 2018–2019 m. Kipro aukštosiose mokyklose studijavo 27 214

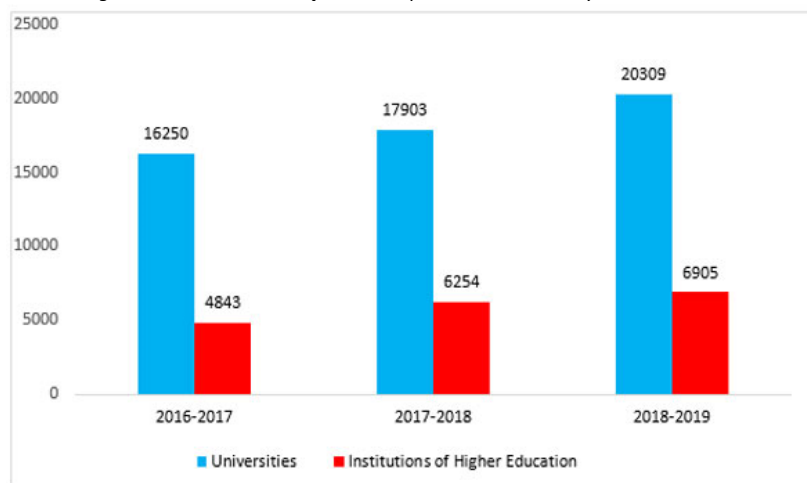

užsienio studentų (20 309 universitetuose ir 6 905 kitose aukštosiose mokyklose). 2018–2019 m. iš 51 086 Kipro aukštųjų mokyklų studentų 17 959 (35 proc.) buvo Europos piliečiai, o 9 255 (18 proc.) – trečiųjų šalių piliečiai. Didžioji dalis užsienio studentų Kipro aukštosiose mokyklose yra iš Graikijos, Indijos, Bangladešo, Nepalo, Pakistano, Nigerijos ir Rusijos (Švietimo, kultūros, sporto ir jaunimo ministerijos metinė ataskaita, 2019 m.). Švietimo, kultūros, sporto ir jaunimo ministerija reikšmingą užsienio studentų skaičiaus padidėjimą sieja su teikiamu kokybišku išsilavinimu ir programomis, susijusiomis su pasauline darbo rinka, saugia ir draugiška aplinka, prienamomis gyvenimo sąlygomis, idealia vieta ir klimatu. Be to, Kipre siūloma daugybė kursų anglų kalba, todėl šalis yra dar patrauklesnė užsienio studentams. Didžioji dalis aukštojo mokslo programų valstybiniuose universitetuose dėstoma graikų kalba, tačiau privatūs universitetai ir aukštosios mokyklos siūlo beveik visas savo programas angliškai. Informacijos apie tai, kokias konkrečiai programas renkasi užsienio studentai Kipre, nėra. Tačiau populiariausios aukštojo mokslo absolventų (25–34 m.) studijų sritys yra verslo administravimas ir teisė (32,7 proc. vyrų, 29,2 proc. moterų), inžinerija, gamyba ir statyba (21,5 proc. vyrų, 6,2 proc. moterų), socialiniai mokslai, žurnalistika (14,6 proc. moterų, 9,2 proc. vyrų). Taip pat svarbu paminėti, kad medicinos studijos Kipre tapo labai populiarios tarp tarptautinių studentų. Kaip praneša UNIC (didžiausias privatus Kipro universitetas), jame studijuoja 650 medicinos studentų iš 58 šalių.

1 diagrama: užsieniečių ir Kipro studentų skaičius Kipre 2016–2019 m.

2 diagrama: užsienio studentų skaičius Kipro aukštosiose mokyklose 2016–2019 m.

Abiejų diagramų šaltinis: <http://www.highereducation.ac.cy/en/international/>

Kitas daugiakultūris suaugusiųjų švietimas

Kita formaliojo išsilavinimo programa yra Graikų kalbos mokymosi programa suaugusiems, kurią teikia Kipro universitetas ir Kipro darbo institutas. Tai daugiapakopė graikų kalbos mokymosi programa suaugusiems, kurios tikslas – pagilinti graikų kalbos žinias. Mokydamiesi graikų kalbos, užsieniečiai galės bendrauti su vietiniais kasdieniame gyvenime, padidinti savo galimybes įsidarbinti ir apskritai geriau integruotis į Kipro visuomenę. Be to, savivaldybės ir NVO siūlo daugybę neformalaus ugdymo programų, kursų ir seminarų, skirtų imigrantams. Juose nagrinėjamos šios temos: kultūrinis tapatumas, emocijų ir situacijų, susijusių su migracija, valdymas, orientacija ir socialiniai įgūdžiai, kūrybinė raiška, įgalinimas ir kultūrinė pažintis.

Daugiau informacijos:

- <https://www.cyprusprofile.com/articles/cyprus-a-growing-international-education-hub>
- <http://www.highereducation.ac.cy/en/international-students.html>
- https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/03/Perceptions_FULL-REPORT-FINAL_8March2019.pdf
- https://ec.europa.eu/education/study-in-europe/country-profiles/cyprus_en
- [https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/all/CBEEABE5CDCFC987C22584A900335998/\\$file/Cystat-Young_Adults-EN-Nov19.pdf?OpenElement](https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/all/CBEEABE5CDCFC987C22584A900335998/$file/Cystat-Young_Adults-EN-Nov19.pdf?OpenElement)
- <https://www.cyprusprofile.com/articles/cyprus-a-growing-international-education-hub>
- http://www.moec.gov.cy/en/annual_reports/annual_report_2019_en.pdf
- <https://help.unhcr.org/cyprus/integration-support/>

Požiūris į daugiakultūriškumą

Nors kipriečiai garsėja svetingumu, kai kurie iš jų vis dar jaučia grėsmę ir yra atsargūs bendraudami su užsieniečiais. Tai suprantama, turint omenyje šalies okupacijos istoriją ir nuolatinę kovą už laisvę ir nepriklausomybę. Per pastaruosius kelerius metus užsieniečiai imigrantai perėmė fizinius ir aptarnavimo srities darbus. Dalis Kipro piliečių nepatenkinti, kad dauguma maisto ir mažmeninės prekybos pramonės darbuotojų gali bendrauti tik anglų kalba. Kai kurie vietiniai mano, kad šis įvairovės padidėjimas kelia grėsmę jų tradiciniam gyvenimo būdui ir kultūrai. Kita vertus, dauguma gyventojų, ypač išvykę ir pagyvenę užsienyje, į šį pokytį žiūri pozityviau. Bėgant metams, dauguma Kipro gyventojų vis labiau suvokia daugiakultūriškumo naudą ir pradeda jį priimti. Be to, per pastaruosius metus sparčiai išaugo vietinių, besituokiančių su užsieniečiais, skaičius, o tai rodo, kad bet kokios esamos rasinės ir kultūrinės kliūtys ateityje pamažu pradės nykti.

Kipro universiteto mokslininkų atlikto tyrimo (2019 m.) duomenimis, kipriečių požiūris į pabėgėlius ir imigrantus gerėja. Visuomenė pripažįsta, kad pabėgėliams reikia paramos, ir kad valstybė yra atsakinga už rūpinimąsi jais. Nors kai kurie kipriečiai nerimauja dėl integracijos ir dažnai į juos žiūri iš aukšto, tyrime teigiama, kad dauguma Kipro gyventojų mano, kad pabėgėliai turi būti integruoti į vietos visuomenę, o ne patalpinti į izoliavimo stovyklas.

Daugiau informacijos:

- <https://www.lonelyplanet.com/cyprus/background/other-features/374f9213-c552-4c29-8caf-f017823f5d5f/a/nar/374f9213-c552-4c29-8caf-f017823f5d5f/358801>
- https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/03/Perceptions_FULL-REPORT-FINAL_8March2019.pdf

Vaizdo įrašai:

- https://www.facebook.com/plugins/video.php?height=314&href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2FOrganismosNeolaiasKyprou%2Fvideos%2F147096690221461%2F&show_text=false&width=560
- <https://www.facebook.com/OrganismosNeolaiasKyprou/videos/471803807133726/>

▣ Kipro kalba

Valstybinė kalba

Kipro Respublika turi dvi oficialias kalbas – graikų ir turkų. Pagal Konstituciją abi kalbos vartojamos įstatymų leidybos ir viešojo administravimo tikslais. Tačiau pietinėje salos dalyje gyvenantys graikai-kipriečiai kasdien bendraudami vartoja graikų kalbą ir Kipro graikų dialektą. Turkiškai kalbama daugiausia salos šiaurėje. Graikų kalbą į Kiprą atvežė graikai, atvykę į salą maždaug XII–XI amžiuje pr. Kr. Pasaulyje yra tik dvi šalys, kurių oficialioji kalba yra graikų – Graikija ir Kipras. Tai reiškia, kad pasaulyje yra apie 13,5 mln. graikiškai kalbančiųjų, Graikijoje – 11 mln., Kipre – 1,2 mln. Svarbu pažymėti, kad Jungtinėse Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Kanadoje ir Australijoje taip pat yra didelės graikų ir Kipro graikų bendruomenės. Kipras išsiskiria tuo, kad, nors graikų kalba vartojama mokymo procese, skaitymo ir rašymo tikslais, kipriečiai kasdieniame gyvenime dažniausiai vartoja kipriečių graikų kalbą. Kipro graikų kalba yra unikali tarmė, kuria kalba tik Kipro graikai ir užsienyje gyvenantys Kipro graikai. Kipro graikų tarmė gerokai skiriasi nuo įprastos šiuolaikinės graikų kalbos, todėl Graikijos žmonėms sunku ją suprasti, ypač kai kipriečiai kalba labai greitai. Kipro graikų tarmė skiriasi fonologijos, žodyno, gramatikos bei sintaksės aspektais. Jos garsai, žodžiai ir idiomos yra paveiktos turkų, anglų ir kitų kultūrų, kurios buvo kolonizavusios salą, kalbomis.

Pagrindinės Kipro graikų dialekto ypatybės (internetinė graikų kalbos mokymosi svetainė):

- Dvigubų priebalsių vartojimas įvairiuose žodžiuose, pvz. ποττέ (kipro graikų kalba), ποτέ (šiuolaikinė graikų kalba) – *niekada*.
- **-v (n)** vartojimas daiktavardžių ir veiksmažodžių gale τραπέζιv (kipriečių graikų kalba), τραπέζι (šiuolaikinė graikų kalba) – *stalas*; παίζουμεv (kipriečių graikų kalba), παίζουμε (šiuolaikinė graikų kalba) – *žaidžiame*.
- Garso „tz“ naudojimas „k“ garsui išreikšti, pvz. „tze“ vietoje „ke“, arba „sh“ garsui „h“, pvz. „eshete“ ne „ehete“
- Įvardžio vartojimas po veiksmažodžio. Pvz., Kipro graikų kalba: είπεν μου – *jis man pasakė*, šiuolaikinė graikų kalba: μου είπε – *man jis pasakė*.

Daugiau informacijos:

- <https://www.justaboutcyprus.com/learn-greek/>
- <https://www.theonlinegreekteacher.com/cypriot-language-cypriot-dialect/>
- <https://www.worlddata.info/languages/greek.php>
- https://www.kiprinform.com/en/cyprus_interesting/the-cypriot-language/
- https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-15_en

Užsienio kalbos Kipre

Kipras laikomas daugiakultūriu turizmo centru, todėl mokėti užsienio kalbų būtina, nes salos ekonomika paremta turizmu. Anglų kalba yra populiariausia užsienio kalba Kipre. Remiantis statistika, net 73 proc. Kipro gyventojų kalba angliškai. Anglų kalba Kipro mokyklose mokoma nuo labai ankstyvo amžiaus, be to, ji dėstoma daugelyje universitetų ir kitų aukštųjų mokyklų. Bazinės anglų kalbos žinios yra būtinos beveik bet kokiam darbui Kipre. Remiantis neseniai atliktu tyrimu, (Kkese& Lokhtina, 2017) kipriečiai mano, kad anglų kalba yra itin naudinga jų karjerai, ir nemano, kad ji kelia grėsmę gimtajai kalbai. Tyrimas taip pat parodė, kad vietos gyventojai vertina darbą daugiakalbėje aplinkoje ir yra to įkvėpti, nes mano, kad tai praplečia pasaulėvaizdį ir pagerina jų išsilavinimą bei mokymosi galimybes. Kipro graikai vertina užsienio kalbų mokėjimo svarbą ir pripažįsta jų reikšmę, susijusią su darbu, žiniasklaida ir švietimu. Kitos populiarios užsienio kalbos, kurių mokosi kipriečiai, yra prancūzų, vokiečių, italų, ispanų ir rusų. Įdomu tai, kad kelio ženklai Kipre yra 3 kalbomis: graikų, turkų ir anglų. Be to, restoranų ir kavinių meniu siūlomi graikų, anglų ir rusų kalbomis, ypač turistinėse vietovėse ir tokiuose miestuose kaip Limasolis, kur rusų bendruomenė vis didėja.

Daugiau informacijos:

- <http://www.heartcyprus.com/about-cyprus/language>
- <https://languageknowledge.eu/countries/cyprus>
- https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-15_en
- Kkese, Elena & Lokhtina, Irina. (2017). *Insights into Cypriot-Greek attitudes toward multilingualism and multiculturalism in Cyprus. Journal of Mediterranean Studies. 26.* : https://www.researchgate.net/publication/325116116_Insights_into_Cypriot-Greek_attitudes_toward_multilingualism_and_multiculturalism_in_Cyprus

▣ TBK taikymo Kipre refleksija

Kipras laikomas daugiakultūre sala, nes imigrantai sudaro 13 proc. šalies gyventojų. Apskaičiuota, kad kasmet į Kiprą atvyksta apie 13 000 imigrantų. Užsienio studentų skaičius universitetuose nuolat didėja dėl saugios ir draugiškos šalies aplinkos, idealios vietos ir klimato. Devintojo dešimtmečio viduryje Kipras tapo populiaria imigracijos vieta dėl savo ekonomikos augimo ir darbo jėgos paklausos. Imigrantai Kipre perėmė fizinius ir aptarnavimo srities darbus ir, nors kai kurie kipriečiai tokia padėtimi nėra patenkinti, dauguma vis labiau suvokia daugiakultūriškumo naudą ir pradeda ja naudotis. Nors migrantai sudaro didelę salos gyventojų dalį, Kipre nėra privalomos integracijos programos. Per pastarąjį dešimtmetį įgyvendinta nemažai projektų, kuriais buvo siekiama teikti (nemokamus) graikų kalbos kursus arba pilietinį švietimą jauniems ir suaugusiems trečiųjų šalių piliečiams, taip pat siūlyti integracijos ugdymo kursus darbdaviams, mokytojams, žurnalistams, valstybės pareigūnams ir kt. Be to, šalyje yra keturi migrantų informacijos centrai. Jie veikia vieno langelio principu ir teikia paslaugas trečiųjų šalių piliečiams, tarptautinės apsaugos prašytojams ir gavėjams. Atsižvelgiant į didelį imigrantų skaičių saloje, galima daryti išvadą, kad reikia sistemingiau taikyti tarpkultūrinių kompetencijų ugdymo programas.

▣ Atsakykite į klausimus

1. Kuo išskirtinė Kipro sostinė?

2. Kokiam žemyne yra Kipras?
3. Įvardykite civilizacijas, kurios praeityje kolonizavo Kiprą.
4. Kas yra buferinė zona ir kur ji yra?
5. Kaip apibūdintumėte Kipro virtuvę?
6. Kodėl tarptautiniai studentai renkasi studijas Kipre?
7. Kuo Kipro graikų tarmė skiriasi nuo graikų kalbos?
8. Kiek procentų Kipro gyventojų kalba angliškai?

▣ Pagalvokite

- Kas jus labiausiai nustebino Kipro geografijoje?
- Ar Kipre yra kitų lankytinų vietų, kurias, jūsų nuomone, verta paminėti?
- Kuo Kipro virtuvė skiriasi nuo jūsų šalies virtuvės? Ar yra panašumų?
- Ar esate susipažinę su kitomis daugiakultūrio švietimo iniciatyvomis Kipre? Kokie jų privalumai ir trūkumai?
- Kokia jūsų patirtis su vietiniais ir jų požiūriu į užsieniečius bei daugiakultūriškumą?
- Aptarkite Kipro ir jūsų kultūros panašumus ir skirtumus.

▣ Sužinokite daugiau

- <https://www.justaboutcyprus.com/geography/>
- <https://www.planetware.com/tourist-attractions/cyprus-cy.htm>
- <https://www.lonelyplanet.com/cyprus/attractions>
- <https://www.visitcyprus.com/index.php/en/>
- <https://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/food-drink>
- <https://www.delightfulcyprus.com/en/the-cypriot-gastronomy/>
- https://www.numbeo.com/crime/country_result.jsp?country=Cyprus
- <https://www.expat.com/en/guide/europe/cyprus/19629-the-cypriot-lifestyle.html>
- <https://www.chooseyourcyprus.com/9-reasons-why-we-love-cyprus.html>
- <https://johanneslarsson.com/living-in-cyprus-8-reasons-to-move-here-entrepreneur-perspective/>
- <https://www.cyprusprofile.com/articles/cyprus-a-growing-international-education-hub>
- <http://www.highereducation.ac.cy/en/international-students.html>
- https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/03/Perceptions_FULL-REPORT-FINAL_8March2019.pdf
- https://ec.europa.eu/education/study-in-europe/country-profiles/cyprus_en
- YOUNG ADULTS AND EDUCATION, 2nd QUARTER 2019: Infographic for young adults and education based on data from Labour Force survey for 2nd quarter 2019 Date of Release: 06/11/2019 : [https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/all/CBEEABE5CDCFC987C22584A900335998/\\$file/Cystat-Young_Adults-EN-Nov19.pdf?OpenElement](https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/all/CBEEABE5CDCFC987C22584A900335998/$file/Cystat-Young_Adults-EN-Nov19.pdf?OpenElement)
- <https://www.cyprusprofile.com/articles/cyprus-a-growing-international-education-hub>
- http://www.moec.gov.cy/en/annual_reports/annual_report_2019_en.pdf
- <https://help.unhcr.org/cyprus/integration-support/>

- <https://www.lonelyplanet.com/cyprus/background/other-features/374f9213-c552-4c29-8caf-f017823f5d5f/a/nar/374f9213-c552-4c29-8caf-f017823f5d5f/358801>
- https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2019/03/Perceptions_FULL-REPORT-FINAL_8March2019.pdf
- <https://www.justaboutcyprus.com/learn-greek/>
- <https://www.theonlinegreekteacher.com/cypriot-language-cypriot-dialect/>
- <https://www.worlddata.info/languages/greek.php>
- https://www.kiprinform.com/en/cyprus_interesting/the-cypriot-language/
- https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-15_en
- <http://www.heartcyprus.com/about-cyprus/language>
- <https://languageknowledge.eu/countries/cyprus>
- https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-15_en
- Kkese, Elena & Lokhtina, Irina. (2017). *Insights into Cypriot-Greek attitudes toward multilingualism and multiculturalism in Cyprus*. *Journal of Mediterranean Studies*. 26. :
https://www.researchgate.net/publication/325116116_Insights_into_Cypriot-Greek_attitudes_toward_multilingualism_and_multiculturalism_in_Cyprus

Vaizdo įrašai:

- Vaizdo įrašas apie Kiprą: patirkite smaragdinį vandenyną ir smėlėtus Viduržemio jūros Kipro salos krantus: <https://www.britannica.com/place/Cyprus/images-videos#/media/1/148573/241856>
- Geresnės dienos jau čia: https://www.youtube.com/watch?v=eCh3rN41_Ng
- Kipras sveikina pasaulį!: <https://www.youtube.com/watch?v=kb2-6zemmj8>
- *Commandaria*: <https://www.youtube.com/watch?v=oh8KFGbdYUk>
- Kipras | *Discover Humanity* [9 serija]: <https://www.youtube.com/watch?v=VMaSw5dAGc0>
- Tik dar viena jaunystės istorija: Burak Berk Doluay
https://www.facebook.com/plugins/video.php?height=314&href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2FOrganismosNeolaiasKyprou%2Fvideos%2F147096690221461%2F&show_text=false&width=560

▣ Klausimai įsivertinti

1. Kokius tris dalykus išmokote šiame skyriuje?
2. Ką darėte, kai buvo sunku suprasti naują koncepciją?
3. Kas jums buvo lengva šiame skyriuje?
4. Kas jums buvo sunkiausia mokantis šio skyriaus medžiagą?
5. Kokį vieną dalyką padarėte tikrai gerai mokydamiesi šio skyriaus medžiagą?
6. Ką reikia tobulinti? Kaip tai darysite?

